

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О.В. Стрельцова

« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема: **СИСТЕМА ОРГАНІВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У
ЄС**

Виконавець: Долина Аміна Русланівна

Науковий керівник: Професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук Мушак Н. Б.

Нормоконтролер: викладач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Головатенко М. Ю.

Київ, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 МІЖНАРОДНЕ ПОЛІЦЕЙСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ.....	8
1.1 Становлення і розвиток поліцейського співробітництва в Європейському Союзі.....	8
1.2 Організаційно-правові механізми поліцейського співробітництва між державами-членами Європейського Союзу.....	17
1.3. Правові аспекти інформаційної взаємодії поліцейського співробітництва між державами - членами Європейського Союзу.....	25
РОЗДІЛ 2 ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЗУ В СФЕРІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	34
2.1. Правовий статус та повноваження Європейського поліцейського офісу відповідно до установчих договорів Європейського Союзу.....	34
2.2. Співпраця держав-членів ЄС в сфері поліцейського співробітництва в рамках Європейської організації з питань юстиції.....	43
2.3. Співпраця держав-членів ЄС в сфері поліцейського співробітництва в рамках Європейського бюро по боротьбі з шахрайством та Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності.....	56
РОЗДІЛ 3 СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС У СФЕРІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	78
3.1. Правове регулювання поліцейського співробітництва України з ЄС...78	
3.2. Взаємодія України з органами поліцейського співробітництва ЄС.....	86
ВИСНОВКИ.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. Простір свободи та юстиції Європейського Союзу є одним з ключових напрямів політики Союзу, що найбільш динамічно розвивається. Європейський Союз нині є найвідомішим та найрозвиненішим міжнародним інтеграційним об'єднанням.

Практика розвитку поліцейського співробітництва в Євросоюзі, в якому вдосконаленню правового регулювання діяльності у сфері боротьби зі злочинністю відводиться важлива роль, належить до найбільш вдалих прикладів організації співпраці поліцейських відомств держав - членів ЄС у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів.

Головними стратегічними загрозами безпеці Європи нині вважаються тероризм, незаконний обіг зброї та наркотиків, нелегальна міграція населення та торгівля людьми, що загострюються хвилею біженців. Причому ці процеси є також джерелом величезних прибутків тих суб'єктів, які причетні до цього «бізнесу», включаючи тіньову діяльність деяких державних та корпоративних структур. Договір про Європейський Союз 1992 р. у редакції Лісабонського договору у статті К.1 як один з пріоритетних напрямів діяльності, що становлять спільний інтерес для держав - членів ЄС у сфері правосуддя та внутрішніх справ, визначив співпрацю поліцейських органів у питаннях боротьби зі злочинністю та створення системи обміну інформацією в рамках Європейського поліцейського відомства.

Визначення статусу поліцейської системи в Європейському Союзі здебільшого належить до компетенції держав - членів ЄС, але при цьому забезпечення «простору безпеки та правосуддя», захист громадян Співтовариства потребує системного співробітництва між компетентними органами на союзному рівні. Відомства поліцейської системи – Європол,

Євроюст, Європейське бюро по боротьбі з шахрайством, Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності, Європейський поліцейський коледж, EUBAM та EUAM– створені в Євросоюзі для підтримки безпеки держав – членів ЄС. Кожна агенція унікальна і виконує особливі функції. Всі разом вони забезпечують інформаційний обмін, підготовку та прийняття спільних рішень, накопичення позитивного досвіду та сприяння розробці політичного курсу у сфері внутрішніх справ.

Необхідність удосконалення поліцейського співробітництва в Європейському Союзі з моменту його заснування була визначена його правовою природою як інтеграційного об'єднання, що включає безперешкодний рух товарів, послуг, капіталу, пересування осіб та єдине громадянство, розширення складу держав - членів ЄС, що зумовило зростання злочинності, у тому числі транснаціональної та організованої, а також загострило проблему забезпечення внутрішньої безпеки.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є вивчення інституційного регулювання поліцейського співробітництва у Європейському Союзі у сфері боротьби зі злочинністю, включаючи правові аспекти взаємовідносин країн-членів Європейського Союзу у сфері поліцейського співробітництва.

Мета визначає завдання дослідження:

1. охарактеризувати становлення і розвиток поліцейського співробітництва в Європейському Союзі згідно Лісабонського договору;
2. визначити організаційно-правові механізми поліцейського співробітництва між державами - членами Європейського Союзу;
3. охарактеризувати правові аспекти інформаційної взаємодії поліцейського співробітництва між державами - членами Європейського Союзу;
4. проаналізувати правовий статус та повноваження Європейського поліцейського офісу відповідно до установчих договорів Європейського Союзу;

5. дослідити співпрацю держав-членів ЄС в сфері поліцейського співробітництва в рамках Європейської організації з питань юстиції;
6. визначити роль співпраці держав-членів ЄС в сфері поліцейського співробітництва в рамках Європейського бюро по боротьбі з шахрайством та Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності;
7. охарактеризувати правове регулювання поліцейського співробітництва України з ЄС;
8. проаналізувати взаємодію України з органами поліцейського співробітництва ЄС.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини, що виникають між державами-членами Європейського Союзу у сфері поліцейського співробітництва, щодо боротьби зі злочинністю. **Предметом дослідження** є система органів поліцейського співробітництва в Європейському Союзі. **Методологічна основа роботи.** Загальну методологічну основу дипломної роботи складає комплексний підхід до проведення теоретичних та практичних досліджень.

Реалізація комплексного підходу до дослідження включає застосування таких методів: історико-правовий метод, що дозволив досліджувати розвиток співробітництва країн ЄС у сфері запобігання злочинів в історичній ретроспективі, зрозуміти його передумови, поточний стан та тенденції розвитку; формально юридичний, що полягає в аналізі нормативно-правових актів ЄС, що регулюють питання боротьби зі злочинністю; порівняльно-правовий спосіб, який полягає у зіставленні правових систем та інститутів у рамках питання про міжнародне співробітництво у сфері поліцейського співробітництва.

Теоретичну основу дипломної роботи становлять наукові положення, що містяться у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері вивчення поліцейського співробітництва в ЄС.

Сформовані в роботі теоретичні висновки ґрунтуються на загальних досягненнях таких вітчизняних вчених: В. Авер'янова, І. Бородіна, О. Бандурки, Н. Бортник, О. Гладенка, Д. Калаянова, О. Калмикової, О. Карпова, М. Коваліва, М. Корнієнка, О. Остапенка, В. Ортинського, В. Шамрая та інших вчених. Тема поліцейського співпраці була предметом дослідження в роботах, такж зарубіжних учених: Б. Хекера, С. Глесс, Х. Затцгера, С. Пірса, У. Зібера, Ш. Зіннеріт, К. Тідемана, Н. Уолкера, М. Вазмайера, І. Вернера та інших.

Апробація результатів дослідження. Основні результати та висновки дипломної роботи знайшли відображення в наукових статтях та в тезах доповідей на науково-практичних конференціях:

-«Порівняльний аналіз правових механізмів поліцейського співробітництва в Європейському Союзі та СНД» (Науково-практична конференція громадської організації «Правовий світ» «Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи», 4-5 лютого 2022 р., Дніпро);

-«Правові аспекти інформаційної взаємодії в галузі поліцейського співробітництва між державами-членами Європейського Союзу» (Міжнародна науково-практична конференція східноукраїнської наукової юридичної організації «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє», 5-6 листопада 2021 р., Харків).

Структура дипломної роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (81 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи – 107 сторінки, у тому числі список використаних джерел – 9 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

МІЖНАРОДНЕ ПОЛІЦЕЙСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

1.1. Становлення і розвиток поліцейського співробітництва в Європейському Союзі

До усвідомлення необхідності спільної боротьби зі злочинністю західноєвропейські країни прийшли близько півстоліття тому. Оскільки Європейського Союзу в той період ще не існувало, а Європейське Співтовариство займалося питаннями економічної інтеграції, перші кроки у сфері кримінального судочинства здійснювалися в рамках іншого регіонального об'єднання – Ради Європи. Вимога співробітництва у цій галузі обґрунтовувалася тим, що європейська інтеграція з її основною метою свободи втратила сенс, якби свобода не могла діяти в правовому просторі.

Нововведення, які вводилися ЄС до 1992 року, стосовно кооперації між усіма поліцейськими органами мали юридичну силу тимчасового характеру. При цьому була трохи інша встановлена юридична сила екстрадиції, тобто така процедура носила постійний, незмінний характер, так як повернення злочинців з однієї країни до іншої було і залишається невід'ємною частиною покарання. Така процедура була встановлена до 7 лютого 1992 року, а точніше до прийняття Маастрихського договору про ЄС. 1976 рік був відзначений утворенням підзвітного «ТРЕВІ» угруповання, яке мало схожу, але коротшу назву «ТРЕВ». Метою утворення такого угруповання була протидія частому здійсненню кримінальних правопорушень у Європі.

Історія угруповання є достатньо агресивно вимушеною, так як утворення її було спричинене зростанням терористичних актів, з якими Інтерпол самостійно не справлявся і не мав змогу надати якісну підтримку європейським країнам у

протидії терористичним атакам. Але, ще раніше, «ТРЕВІ» взагалі виконувала функцію платформи для проведення офіційних сходжень посадових осіб міністерств внутрішніх справ та міністерств юстиції країн-учасниць Євросоюзу. Дата створення - 1-2 грудня 1975 року. Місце створення – Рим, після саміту Європейської Ради. Тому, все ж таки, розвиток, який просліджується у цій організації є достатньо динамічним та ефективним.

Повертаючись до організації «ТРЕВІ», яка була створена у результаті спаду ефективності Інтерполу у сфері протидії терористичним актам, то така коопераційна робота складалася із трьох етапів. Кооперація посадових осіб таких міністерств, як: міністерство внутрішніх справ та юстиції країн-учасниць Євросоюзу – перший етап.

Головною метою етапу під номером два було проведення зборів міністрів, вищих посадових осіб органів дізнання, прокуратури та інших. На таких зборах зазвичай обговорювались не особисті історії кожного з них, а глобальні питання стосовно удосконалення процесу кооперації органів, які такі особи очолювали та кожен міг виявити ініціативу стосовно покращення даного процесу. Також під час таких зустрічей завданням було реалізація міністерських рішень. Етап під номером три характеризувався та означав кооперацію у сфері протидії окремим видам кримінальних правопорушень, не виходячи за рамки визначеної «спеціальною робочою групою». Такі угруповання склались із працівників міністерства внутрішніх справ, юстиції, митних, імміграційних служб та працівників органів безпеки. Цікавим моментом було те, що в угрупованнях «ТРЕВІ» була навіть позиція спостерігача, яку займали багато держав, що були поза Євросоюзом.

Після проведення змін, реорганізації угруповання «ТРЕВІ» ті учасники, які раніше займали позицію спостерігачів, отримали офіційну назву «Друзі ТРЕВІ». До таких «Друзів ТРЕВІ» входили Австрія, Швейцарія, Фінляндія, Канада, США, Марокко, Норвегія. Сама організація «ТРЕВІ» після проведення змін

стала розглядати проблеми, пов'язані з кооперацією з органами поліції державучасниць ЄС, питання організації алгоритмів накопичення, аналізу та обміну інформацією щодо вчинених кримінальних правопорушень, щодо осіб, які вчиняють такі дії, включаючи поради стосовно актуальної ситуації, тобто компетенція «ТРЕВІ» була розширена.

Не дивлячись на ефективність роботи групи «ТРЕВІ», така організація, все ж таки, мала деякі незначні недоліки, наприклад діяльність «ТРЕВІ» характеризується певними накладеними на її правовий статус обмеженнями через діяльність за межами правових механізмів ЄС, не зазначеними актами. У результаті цього «ТРЕВІ» не має компетенції та права на самостійне прийняття та видачу указів. До того ж, група пізвітна та підпорядкована вищим указам таких інстанцій як: Міністерствам юстиції, внутрішніх справ та володіє не головною позицією та взагалі має неповну участь у Національному парламенті.

Зважаючи на вище викладене, то можна здогадатися, що «ТРЕВІ» має право лише виявляти та пропонувати рекомендації, а не закріплювати вердикти, прийняті ж цією групою. Такі вердикти мають бути ухвалені країнами-учасницями Співтовариства, а також цілковито затвердженні на їх виконання. Саме через ці обставини «ТРЕВІ» вважається платформою, через яку проходить процес дискутування стосовно моментів, що торкаються дії правоохоронних органів. Хоч деякі вчені і вважають таке угруповання неідеальним та мало ефективним, але, при цьому, основа такого угруповання стала інституційною основою кооперації у межах «третьої опори» Євросоюзу з Амстердамським(1997р.)договором.

Варто підкреслити первинність використання саме системи протидії кримінальним правопорушенням виходячи за звичні рамки Євросоюзу, при цьому враховуючи присутність та актуальність існуючих, визнаних між державами способів.

Звертаючи увагу на Шенгенську угоду 14 червня 1985 року, то суть її полягала у тому, щоб спростити прикордонний контроль документів при перетині державного кордону тієї чи іншої країни із результатом більш дієвого вчинення кооперації, що було досягнуто внаслідок полегшення перетину кордонів Шенгенської зони громадянами, які належали до країн такої території. До речі, ще одним результатом підписання такого договору став неконтрольований перетин біженцями території Шенгенської системи.

Ще одним результатом підписання такої домовленості став позитивний розвиток внутрішньої кооперації країн-учасниць Євросоюзу. Ось чому держави-учасниці несуть обов'язок підтримки у нормальному стані законів щодо співпраці поліцейських органів держав. Первинно попередження кримінальних правопорушень та активна розшукувальна кооперація країн. Така кооперація підтримувала на міжнародній арені органи поліції у розшуку злочинців, міждержавними механізмами правової підтримки. Внутрішні та зовнішні кордони ЄС контролювалися завдяки Шенгенській системі. Зовнішній контроль може бути здійснений завдяки урегулюванню візового режиму, міжкордонної кооперації, утворенню додатку, що дозволяє усім правоохоронним органам країн-членів здійснювати розшукувальну функцію серед інших державсусідів.

На цьому винаходи нових способів кооперації не закінчились, тому в 1989 році було організовано Європейський комітет боротьби з наркотиками (CELAD). Основну суть та направлення діяльності CELAD можна було б зрозуміти із назви, але вона має більш широкий спектр боротьби зі злочинністю, наприклад: протидія протиправному наркотичному обороту, розповсюдженню наркотичних засобів, торгівлі подібними речовинами у Євросоюзі.

У зв'язку з більш частими спробами протиправного перетину державного кордону тієї чи іншої держави, стало необхідним діяти поступово та створити окрему організацію, компетенція якої звужується до питань імміграції.

Учасники Євросоюзу перейняли традицію правильної та поступової організації співпраці, тому створили спільний алгоритм гарантування безпеки не виходячи за рамки союзу шляхом підписання Договору про Євросоюз. Суть такої домовленості звужується до укорінення на нормативно-правовому рівні такої міждержавної кооперації у галузях юстиції та внутрішніх справ.

До списку сфер, які підпадають до кооперації, відносяться:

- проектування процедур, що відносяться до норм прикордонного контролю (порядок здійснення закордонних поїздок);
- визначення статусу громадян, що перетинають кордони країни-учасниці за різними обставинами та цілями, наприклад отримання посвідки на тимчасове перебування на території, оформлення статусу біженця, навчальні, наукові та інші цілі;
- розробка процедури боротьби з обігом наркотиків та інших психотропних речовин;
- кооперація митного контролю;
- взаємодія поліцейських органів у сфері запобігання та боротьби з тероризмом, а також злочинами, що носить міжнародний характер;
- організація представлення місця тимчасового перебування для потребуючих;
  - закріплення порядку праці контрольних-пропускних пунктів підпорядкованих державним прикордонним службам для правильного та рівного проходження чи проїзду такої території особами тієї чи іншої держав;
- закріплення політики прибуття громадян інших держав у ту чи іншу країну з ціллю довгострокового перебування, а також політики співпраці з іншими державами;
- забезпечення дій для зменшення поширення наркотичних та психотропних речовин;
- міждержавна податкова кооперація (оплата за ввезення товарів через кордон тієї чи іншої держави);

- забезпечення зменшення здійснення терористичних актів завдяки кооперації правоохоронних органів.

У результаті зв'язкового розвитку у світі разом з цим з'явилися нові види міжнародних правопорушень, тому правоохоронні органи, що здійснюють співпрацю з такими ж органами інших держав були змушені провести реорганізаційні дії задля покращення подальшої кооперації таких органів держав-членів ЄС. Така тенденція прослідковується з останніх років ХХ століття. Тому необхідно було діяти оперативно та проводити внутрішні зміни для можливості подальшого попередження нових форм правопорушень.

Результатом такої тенденції та вимушеної подальшої внутрішньої реорганізації слугувало формування Європейського поліцейського агентства для обміну оперативною інформацією між правоохоронними органами ЄС, забезпечення їх швидкою різноплановою допомогою, включаючи пошук, збір та переробка інформації з ціллю протидії організованим групам злочинного характеру. Можливість організації такого агентства передбачено статтею К.1 Договору про ЄС.

Розділ VI Договору – «Співпраця у сфері правосуддя та внутрішніх справ» – фіксує процедуру функціонування та забезпечує перелік функцій Ради Європейського Союзу, Європейської комісії та Європейського парламенту з питань кооперації правоохоронних органів у протидії розповсюдженню кримінальних правопорушень.

Кримінально-юстиційна кооперація передбачала наступні повноваження:

- підтримка у процедурі видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, компетентним органам;
- сприяння вирішенню міждержавних конфліктів;
- здійснення сприяння більш швидшого та якісного виконання тією чи іншою країною міжнародно-правових актів та контроль рівного за умовами використання таких актів.

Враховуючи момент того, що Європейському поліцейському агенству було присвячено достатньо багато статей у Амстердамському договорі 1997 року, то у результаті цього Європол отримав поширений функціонал у питаннях проведення слідчих дій державними правоохоронними органами. До вище викладеного додається повноваження щодо розроблення методичної документації з питань проведення слідчих дій щодо кримінальних правопорушень, здійснених відповідними групами осіб. Стаття 5(е) Рішення Ради від 6 квітня 2009 року про створення Європейського поліцейського агенства покладає на Європол обов'язок здійснення підтримки інших країн-учасниць у питаннях проведення слідства й інших не менш важливих моментах.

«Простір свободи та юстиції» - це принцип сформований Амстердамським договором 1997 року. Розповсюджена думка, що формування такого підрозділу є хорошим обновленням, але «простір свободи та юстиції» не було розшифровано, тому така думка заперечується. При цьому Амстердамський договір було створено з ціллю імплементації «простору свободи та юстиції».

З боку використання «простору свободи та юстиції» на практиці, було змінено сенс такого принципу та розширено компетенції, підвищивши рівень. У першу чергу зачіпалась кооперація правоохоронних органів у результаті роботи яких підшвидшувався процес економічного об'єднання держав-членів Європейського Союзу. Саме тому варто прийняти до уваги думку Ф. Крайнера стосовно того, що «простір свободи та юстиції» може окремо та незалежно існувати як форма європейської інтеграції.

Висока компетентність «простору свободи та юстиції» була неодноразово підкреслена у вигляді врахування напрямків інтеграції при роз'ясненні інституцій ЄС та відповідно сам Амстердамський договір підкреслював таку важливість цієї категорії. Отже, згідно зі статтею 2 Договору ЄС має існувати як плацдарм для найвищого рівня розвитку правової системи, для створення

безпечного та комфортного процесу імміграції, інших цілей перетину, здійснення протидії кримінальним правопорушенням.

Щодо спільного існування Шенгену та Амстердамського договору, то така кооперація принесла позитивні результати. Раніше Шенгенські угоди входили до Амстердамського договору, а зараз при входженні тієї чи іншої держави в Євросоюз не передбачається додаткове підписання Шенгенських угод, а погоджується з їх виконанням автоматично.

Відповідно до цього, категорія «простір свободи та юстиції» є основною метою ЄС. На це вказує зміст статті 61 Договору від 25 березня 1957 року про створення Європейського Співтовариства (зі змінами, внесеними Амстердамським договором 1997 року). Він доручає Раді Європейського Союзу вжити заходів для поступового створення зони свободи, безпеки та верховенства права, а також поліцейського та судового співробітництва у кримінальних справах. Згідно з вище викладеним, категорія «простір свободи та юстиції» - головна ціль Європейського Союзу.

Згодом Лісабонський договір 2007 року скасував існуючий дуалізм ЄС, посиливши позиції «простір свободи та юстиції» у цьому відношенні. Проте стаття 3 Договору про ЄС 1992 року зробила його одним із головних ознак внутрішнього ринку, єдиного економічного та валютного союзу.

У той же час частина III, розділ IV Римського договору, політика вільного пересування, обмежена візовою політикою, політикою надання притулку та імміграційною політикою в Лісабонському договорі 2007 року, була перетворена на частину III, розділ V Римського договору про Функціонування Європейського Союзу, особливо питання боротьби зі злочинністю. Категорію «простір свободи та юстиції» консолідували як одну із сфер внутрішньої політики та діяльності ЄС, а також такі сфери, як дотримання правил конкуренції чи безперешкодний потік капіталу.

Крім того, компоненти «простір свободи та юстиції», такі як імміграційна політика, права на притулок або боротьба зі злочинністю, безпосередньо зачіпають індивідуальні інтереси, оскільки вони зосереджуються на захисті прав і безпеки громадян як важливого об'єднуючого елемента та фактора примирення європейських народів.

Тому, з часом, категорії «простір свободи та юстиції» змінюються в бік зміцнення правової системи ЄС. Сутністю такого посилення є перехід від впровадження єдиного ринку як одного з мандатів до реалізації незалежної політики ЄС, одного з головних напрямів європейської інтеграції.

Стаття 3 Договору про Європейський Союз 1992 року встановлює мету всього Союзу: надати громадянам простір для свободи, безпеки та права. У той же час немає специфікації для єдиної реалізації трьох компонентів категорії «простір свободи та юстиції». Фактично має місце відхилення у змісті категорії «безпека», яка є основним змістом кримінально-правової політики, і визначає для державчленів ЄС один із носіїв подальшого розвитку міждержавного співробітництва. Декілька вчених-правників та представників європейських правоохоронних органів вважають, що рівень безпеки в країнах-членах ЄС є недостатнім. Про це вперше оголосила Координаційна група з питань свободи пересування у 1988 році. Причиною цього є те, що держави-члени ЄС не готові швидко передати ЄС повноваження, у тому числі в сфері кримінального права, навіть після визначення основних загроз у цій сфері, оскільки громадська безпека та контроль за застосування правового примусу є одним із основних компонентів національного суверенітету.

Підсумовуючи еволюцію поліцейського співробітництва в ЄС, слід зазначити, що це призвело до довгострокового поступового розвитку поліцейського співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Основними віхами цього походження є дії, що ведуть до створення Європейського Союзу, побудови третьої опори Європейського Союзу, укладення Лісабонського

договору 2007 року та об'єднання першого та третьої опори у наднаціональну систему.

Вражаючою особливістю цієї фази є те, що ЄС зазнав значної еволюції та розширення з моменту свого створення, що призвело до зростання транснаціональної злочинності в країнах-членах ЄС.

Підсумовуючи, слід зазначити, що створення «простір свободи та юстиції» допоможе вирішити багато проблем, сприятиме врегулюванню відносин всередині ЄС, сприятиме створенню ефективного та безпечного єдиного ринку та проведенню незалежної політики ЄС.

1.2. Організаційно-правові механізми поліцейського співробітництва між державами - членами Європейського Союзу

Стаття К.1 Маастрихтського договору ЄС 1992 року визначає рішення про створення спеціалізованого поліцейського підрозділу в рамках ЄС – Європейського поліцейського відомства (Європол). Метою, якою є боротьба зі злочинами на наднаціональному рівні, надання їм оперативно-технічної допомоги, проведення аналітичної діяльності відповідно до положень договору. Європол розпочав свою діяльність 3 січня 1994 року як підрозділ Європолу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків (англ. Europol Drugs Unit – EDU). Основні функції його діяльності викладені в документі Спільні дії 95/73/ЈНА від 10 березня 1995 року.

З моменту створення Європейського поліцейського відомства департамент був єдиним оперативним підрозділом Європолу. Однак сфера його інтересів включає не лише боротьбу з організованою наркозлочинністю, а й організацію, аналіз та обмін інформацією про обіг радіоактивних та ядерних матеріалів, а також злочини, пов'язані з нелегальними каналами незаконного ввезення

мігрантів до ЄС, а також викрадення автомобіля і відмивання грошей. Тому за перший рік роботи підрозділу було проведено 30 таких операцій.

Підрозділ Європолу з боротьби з наркотиками бере участь у плануванні та координації поліцейських операцій, гарантуючи, що поліцейські департаменти країн-членів ЄС відіграють певну роль у взаємодії. Проте підрозділ не має повноважень щодо затримання злочинців і не несе відповідальності за результати спецоперацій, адже вони фактично підзвітні представникам Європолу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків.

При створенні департаменту передбачалося, що він складатиметься з кількох представників, по одному від кожної країни-члена Європейського Союзу. Однак у 1996 році загальна кількість офіцерів Європолу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків становила 110 осіб. Водночас Рада Європейського Союзу контролює діяльність сектору на рівні міністрів юстиції та внутрішніх справ країн-членів ЄС. Підрозділ Європолу по боротьбі з наркотиками працював до 1 липня 1999 року. Він був попередником Європолу, а зараз відіграє ключову роль у боротьбі ЄС з організованою злочинністю.

Згідно з умовами договору, Європейський Союз прийняв Конвенцію про Європол у 1995 році. Ще в 1998 році всі країни-члени ЄС ратифікували конвенцію, яка набула чинності 1 жовтня 1998 року. З 1 липня 1999 року Європол почав повноцінно працювати.

Наразі Європол координує роботу відділів поліції в країнах-членах ЄС для поширення їх повноважень на їх території. Крім того, він уповноважений організувати співпрацю з країнами, що не входять до ЄС, а також міжнародними організаціями та агентствами, включаючи Інтерпол.

Спочатку діяльність Європолу включала боротьбу з транскордонною організованою злочинністю, зокрема з торгівлею наркотиками, ядерними та радіоактивними матеріалами, викраденими транспортними засобами та нелегальною імміграцією. Пізніше його можливості розширилися до боротьби з

тероризмом, торгівлею людьми, підробкою банкнот та інших платіжних засобів, а в 2002 році — з іншими видами небезпечних злочинів, включаючи вимагання, шахрайство, расизм і ксенофобію.

Боротьба зі злочинністю у сфері високих технологій, включаючи розповсюдження дитячої порнографії в Інтернеті, злочини проти особи та фінансові злочини, вчинені організованими злочинними угрупованнями, також була визначена як пріоритет для Європолу.

Рішення Ради № 2005/511/ ПВД від 12 липня 2005 року створило Європол як центральний офіс ЄС у сфері боротьби з фальшивомонетництвом, включаючи підробку євро як валюти ЄС. У зв'язку з цим він має повноваження координувати роботу компетентних органів держав-членів ЄС. Його діяльність також може здійснюватися в рамках спільних слідчих груп та у співпраці з агенціями ЄС або третіх країн. Крім того, передбачено, що Європол має право надавати необхідну фінансову допомогу для розслідування фальшивомонетництва.

Основним нормативним документом, що регулює його діяльність, є Конвенція Європейського поліцейського відомства 1995 року. Таке юридичне тлумачення, коли документ про створення поліцейського відомства Європейського Союзу визначає її функції і компетенції, стала Конвенцією про Європол, це було пов'язано з тим, що Європейський Союз не мав повноважень щодо прийняття кримінально-правових норм.

Конвенція Європолу була додатково переглянута та прийнята шляхом підписання окремих міжнародних угод (Договір та Додаткові протоколи до нього), які потребують підписання та ратифікації державами-членами ЄС. Довгострокова ратифікація цих міжнародних угод не сприяв покращенню ефективності та дієвості Європолу.

Все це призвело до скасування Європейським Союзом Конвенції та прийняття Радою Європейського Союзу 6 квітня 2009 року документа про

створення Європейського поліцейського відомства (Європол), документа про відновлення Європейської поліції. Прийняття рішення є юридично обов'язковим нормативним актом, зміни якого не потребують ратифікації державами-членами ЄС, що стосується Амстердамського договору 1997 року та Ніщцького договору 2001 року, наданого Раді Європейського Союзу нових законодавчих повноважень у кримінально-правових умовах.

Оскільки Конвенцію про Європол було скасовано 1 січня 2010 року, Європейське поліцейське агентство, на якому вона базувалася, – «старий» Європол – більше не існує. Натомість був створений «новий» Європол, наступник «старого» Європолу, включно з повною інтеграцією в організаційно-правові механізми ЄС у частині правовідносин, що впливають із укладених міжнародних угод.

«Новий» Європол розпочав роботу 1 січня 2010 року відповідно до статті 64 Рішення Ради Європейського Союзу від 6 квітня 2009 року «Про створення Європейського поліцейського відомства (Європол)». Згідно статті 3 Рішення зазначило, що фінансування діяльності Європолу здійснюється вже за рахунок загального бюджету ЄС, а не за рахунок внесків держав-членів.

Крім того, стаття 3 цього рішення визначає мету, з якою було створено Європол. Це організація, яка підтримує діяльність компетентних органів держав-членів і посилює їх роль у співпраці у запобіганні організованій злочинності, тероризму та інших серйозних транскордонних злочинів, що зачіпають дві або більше держав-членів, наприклад у боротьбі з ними. У статті також визначено термін «компетентний (уповноважений) орган Європолу». Сюди входять установи та установи, створені в країнах-членах ЄС і мають юридичний мандат у сфері запобігання злочинності та боротьби зі злочинністю. Згідно з положенням Рішення Ради Європейського Союзу від 6 квітня 2009 року Європол отримав додаткові повноваження, яких йому не вистачало. Отже, згідно з пунктом 8 преамбули та статтею 4 рішення, прикладом цього є

повноваження щодо боротьби зі злочинами всередині та поза злочинними організаціями. Змінився і статус Європолу – він став агентством Європейського Союзу. Відповідно, процедуру внесення змін до рішення про створення Європолу спрощено, що дозволить у разі потреби швидко коригувати його з урахуванням змін криміногенної ситуації.

роль Європейського парламенту в нагляді за діяльністю Європейського поліцейського відомства. Тому Європейський парламент має право заслуховувати звіти керівництва Європолу, брати участь у затвердженні бюджету Офісу та звітів про його роботу, а також отримувати інформацію з різних питань, пов'язаних з його діяльністю. Крім того, очікується, що укладення угод між Європолом і третіми країнами потребуватиме узгодження з Європейським парламентом.

Європол займає особливе місце в організаційному механізмі Європейського Союзу. Така ситуація визначається особливістю виконання однієї з основних її функцій – організації міждержавного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Через існування власної юридичної особи (у тому числі міжнародної), її правовий статус фактично еквівалентний статусу міжнародної організації. Водночас наявність наглядової діяльності за нормативно-правовими актами ЄС та підзвітності інституціям ЄС дозволяє підпорядковувати його до інституцій ЄС, утвореним на основі міждержавних угод.

Метою Європолу є підтримка та підвищення ефективності діяльності компетентних органів держав-членів ЄС та їх ролі в боротьбі з тероризмом, торгівлею наркотиками та іншими формами міжнародної злочинності, обіг радіоактивних речовин, контрабанда, торгівля людьми та пов'язані з ними злочини. З 1997 р. Європол включає злочини, які були або могли бути вчинені в рамках терористичних актів проти життя, особистої безпеки та свободи, а також злочини проти власності.

Тому, згідно з ним, Європол несе відповідальність за злочини, скоєні в складі організованої злочинної групи чи злочинної організації, якщо вони можуть зачіпати інтереси двох або більше держав-членів ЄС у запобіганні чи придушенні злочинності та проведенні розслідувань. Це не можна зробити лише з однією державою-членом. Однак у кожному такому випадку слід визначити, чи підпадає злочин під юрисдикцію Європолу, щоб відповідати цим критеріям. За відсутності хоча б одного з них злочин підпадає під юрисдикцію органів національної поліції. Крім того, одним із найважливіших елементів співпраці у цій сфері є організація ефективного обміну інформацією про злочини, правопорушників, підозрюваних, а також з предметів злочинних посягань та знарядь їх скоєння.

Також передбачається, що країни-члени ЄС зобов'язані розглядати запити Європолу про порушення кримінальних справ, розслідування та інші процесуально важливі дії в рамках розслідування. Євроюст має бути повідомлений Європолом перед поданням такого запиту. Уповноваженим органам країн-членів ЄС слід спонукати відмовитися виконувати вимоги Європолу.

Європол прагне забезпечити безпеку, правопорядок у Європейському Союзі шляхом обміну оперативною та стратегічною інформацією між поліцейськими департаментами країн-членів. Стратегічні цілі в рамках цих мандатів Європолу полягають у тому, щоб розвинути їх у:

- 1) основний центр технічного забезпечення правоохоронних заходів;
- 2) центр збору оперативної інформації;
- 3) центр правоохоронної діяльності;
- 4) сучасна операційна організація з найкращими можливостями, ефективними системами управління та хорошою репутацією.

Європол має бути основним центром технічної підтримки правоохоронних органів ЄС, оскільки оперативні послуги Європолу підвищують ефективність

багатьох важливих питань. У той же час їхній потенціал ще не реалізований. Необхідно зробити багато роботи для підвищення оперативної актуальності наявної інформації Європолу та спрощення процесу аналізу (прогнозування) розвитку злочинності.

Перетворення Європолу в центральний офіс ЄС зі збору оперативної інформації було зумовлено важливістю визначення пріоритетів досліджень для обміну інформацією між державами-членами ЄС у боротьбі зі злочинністю, недоліками цієї діяльності та необхідністю її вдосконалення. Унікальна здатність Європолу керувати такою інформацією, що дає можливість для подальшого розвитку інформаційної бази, яка може сприяти більш ефективним реагуванням на критичні загрози безпеці.

Згідно зі статтею 4 Рішення Ради Європейського Союзу від 6 квітня 2009 року, одним із найважливіших завдань, що стоять перед Європейською поліцейською службою, є надання підтримки, консультації та навчання в галузі досліджень, технічна підтримка, запобігання злочинності, технічні та судові методи та аналізи та слідчі процедури.

Європол також допомагає країнам ЄС у підтримці громадського порядку під час масових розважальних та спортивних заходів.

Структура Європолу створена відповідно до положень розділу VI рішення Ради Європейського Союзу про створення Європолу. Основним органом, що його визначає, є Адміністративна рада, компетенція якої визначається рішенням Ради Європейського Союзу.

У забезпеченні ефективного поліцейського співробітництва між державами-членами ЄС велика увага приділяється навчання поліцейських та інших правоохоронних органів ЄС щодо організації обміну інформацією, спільного виявлення та розслідування злочинної діяльності та механізмів правового співробітництва. Головна роль тут належить Європейській поліцейській академії. Європейська поліцейська академія (далі- CEPOL) – це

установа Європейського Союзу, яка об'єднує поліцейських для міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю та громадської безпеки, а також правопорядку.

В ЄС Європол і CEPOL відіграють ключову роль у забезпеченні та розвитку поліцейської співпраці в боротьбі зі злочинністю. З моменту свого заснування Європол був ефективним органом у боротьбі зі злочинністю в ЄС. До компетенції Європолу входить широкий спектр завдань у сфері поліцейського співробітництва: від допомоги державам-членам до співпраці з третіми країнами у боротьбі зі злочинністю. Європол сприяє найефективнішому та швидкому реагуванню на критичні загрози безпеці та є прикладом ефективної інституції, яка бореться зі злочинністю на регіональному та глобальному рівнях.

CEPOL займається підготовкою офіцерів поліції в країнах-членах ЄС і має на меті сприяти співпраці між національними поліцейськими силами, зокрема шляхом навчання та перепідготовки. Крім того, він проводить дослідження, впроваджує передовий досвід, реалізує програми підготовки старших офіцерів поліції та конкретні проекти у сфері поліцейської співпраці. У цьому випадку Європейська поліцейська академія може взаємодіяти з органами ЄС, відповідальними за правоохоронні органи, відповідними навчальними закладами ЄС та країнами-кандидатами на членство в ЄС.

Безпосередній контакт під час навчального процесу між поліцейськими та викладачами, які працюють в одному закладі, допоможе визначити необхідні напрями додаткового навчання. Усе це підвищить практичність навчання, а отже й ефективність поліцейського співробітництва ЄС. Кошти, що вивільняються в результаті усунення дублювання управлінських та інших функцій, можуть бути спрямовані на придбання сучасних технологічних засобів у рамках діяльності з обміну інформацією, а також на розширення навчальних програм, удосконалення навчальних процесів та збільшення кількості студентів.

Цей новий проєкт регулювання діяльності Європолу забезпечує правові основи для сучасного Європолу, який замінить Європол, створений Рішенням Ради ЄС 2009/371/ПВД від 6 квітня 2009 р., та CEPOL, утворений Рішенням Ради ЄС 2005/681/ПВД від 20 р.

1.3. Правові аспекти інформаційної взаємодії поліцейського співробітництва між державами - членами Європейського Союзу

Після того, як 14 червня 1985 року уряди Бельгії, Нідерландів, Люксембургу, Франції та Німеччини підписали Шенгенську угоду, були необхідні додаткові заходи для забезпечення безпеки цих країн, щоб компенсувати зняття контролю на внутрішніх кордонах.

Ці заходи лежать в основі самої Шенгенської угоди та Конвенції, підписаної 19 червня 1990 року, включаючи Шенгенську інформаційну систему (Schengen Information System – SIS), найважливіший інструмент забезпечення національної безпеки країн Шенгену.

Перші кроки країн-членів ЄС у сфері інформаційного співробітництва для боротьби зі злочинністю – це низка заходів, що вживаються поза правовою системою Співтовариства та з використанням окремих елементів міжнародноправових механізмів. Рішення про створення Шенгенської системи (Шенгенська угода 1985 р. та Конвенція про її застосування 1990 р.) було зумовлене насамперед необхідністю забезпечення реалізації права громадянських свобод державами-членами ЄС, що також потребує додаткових заходів для підвищення ефективності роботи поліції та співробітництва в боротьбі зі злочинністю, але має бути ліквідований внутрішній прикордонний контроль між країнами Шенгену. Організація поліцейського співробітництва між державами-членами ЄС досі базується на положеннях Конвенції 1990 року, в якій Шенгенська інформаційна система відіграє ключову роль в обміні

інформацією між імміграційними та поліцейськими службами держав-членів. Він задіяний з моменту набуття чинності Шенгенською конвенцією 26 березня 1995 року.

З 2007 року Шенгенська інформаційна система регулюється спеціальним законодавством ЄС про SIS другого покоління ЄС -Регламентом Європейського Парламенту та Ради про створення, функціонування та використання Шенгенської інформаційної системи № 1987/2006 від 20 грудня 2006 р. доступ до Шенгенської інформаційної системи другого покоління (SIS II); а також Рішення Ради Європейського Союзу Рішення 2007/533/ ПВД від 12 червня 2007 року про створення, функціонування та використання SIS II.

По суті, SIS є однією з найбільших інформаційних систем у світі, що містить усілякі дані про розшукуваних, людей, визнаних «небажаними», зниклими безвісти, людей, які перебувають під прихованим наглядом, та викрадені машини та інші об'єкти. Він організовує обмін інформацією між країнами Шенгену, а також доступ до даних, що містяться в них, поліцією та митними органами, консульствами та іншими уповноваженими службами, такими як візовий контроль, реєстрація транспортних засобів.

Одним із головних завдань SIS є забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, а також створення необхідних умов для вільного пересування людей. З цією метою запроваджується контроль на кордонах ЄС, організовується співпраця між поліцейськими відомствами, у тому числі у сфері обміну інформацією, узгоджуються візові вимоги. У цих рамках реалізується право поліції однієї держави переслідувати злочинців «по гарячих слідах» в іншій державі».

За своєю структурою Шенгенська інформаційна система складається з елементів національної частини держав-членів ЄС та центру технічної експлуатації. Її інформаційна база даних є невід'ємною частиною інформаційної системи, яка формується і доповнюється державами.

Склад кожної національної частини Шенгенської інформаційної системи такий же, як і національна частина будь-якої іншої держави-члена.

При цьому кожна держава самостійно визначає уповноважені органи та операторів національної частини інформаційної системи щодо введення, модифікації та використання інформації та несе відповідні витрати та відповідальність. Компетентний орган забезпечує безперебійне функціонування національної частини SIS та вживає необхідних заходів для відповідності встановленим вимогам.

На відміну від громадян ЄС, які підлягають мінімальним перевіркам при перетині зовнішніх кордонів згідно з рішенням Парламенту та Ради № 562/2006 від 15 березня 2006 року, громадяни третіх країн підлягають ретельним перевіркам. Його мета – усунути потенційні загрози державній політиці, громадській безпеці, здоров'ю населення чи міжнародним відносинам будь-якої держави-члена. Він організовує запити на інформацію та обмін даними щодо необхідних елементів, введених до бази даних SIS та національної бази даних пошуку.

Такі інспекції повинні приділяти особливу увагу особам, засудженим за злочини, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі не менше одного року, або підозрюваних у скоєнні тяжких злочинів чи плануванні таких дій у державі-учасниці.

Інформаційні системи можуть передавати дані про розшукуваних осіб або осіб, чия свобода може бути тимчасово обмежена на запит компетентних органів або судів держав-членів для їхньої власної безпеки або для запобігання загрозам. Метою цього є дати можливість поліції повідомити запитуючу державу про місцезнаходження зареєстрованої особи або обмежити свободу особи, щоб запобігти подальшим діям. Це стосується осіб, які за розпорядженням компетентних органів повинні перебувати в місці тримання під вартою, а також неповнолітніх.

На вимогу компетентного судового органу відомості про свідків, обвинувачених та осіб, які засуджуються судом до позбавлення волі, вносяться до SIS.

Інформація, що зберігається в Шенгенській інформаційній мережі та компонент персональних даних, повинні відповідати принципам прав людини, закріпленим у Директиві 95/46/ЄС від 24 жовтня 1995 року про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних та вільного потоку персональних даних та червень 2002 р. Положення Директиви 2002/8/ЄС про обробку персональних даних та захист конфіденційності та особистих таємниць у сфері електронних комунікацій. Оскільки збір, обробка та зберігання інформації про осіб може поставити під загрозу основні права людини і громадянина, включаючи право на приватність, Шенгенська конвенція 1990 року включила спеціальну главу VI про персональні дані щодо захисту осіб.

Органи, уповноважені здійснювати прикордонний контроль, поліцейські та митні розслідування в країні, а також агенції з видачі віз, центральні агенції з оформлення віз та агенції з питань отримання дозволу на проживання мають право негайно повідомляти інформацію, що міститься в Шенгенській інформаційній системі. Відповідно до національного законодавства, кожен користувач отримує лише ту кількість інформації, яка необхідна для виконання його функції. Перелік таких компетентних організацій, які мають право запитувати дані, що містяться в SIS, повідомляється кожною державою-членом Виконавчому комітету із зазначенням рівня доступу.

У порівнянні з автоматизованою системою збору інформації Європолу, доступною лише для персоналу та керівників апаратів, Шенгенська інформаційна система набагато ширша за обсягом.

Комп'ютерна система на основі Шенгенської конвенції може технічно контролювати 18 країн. Тому, з огляду на розширення Європейського Союзу, було вирішено створити нову систему. На зустрічі в Люксембурзі в червні 2006

року міністри юстиції та внутрішніх справ ЄС обговорили питання, пов'язані з другим поколінням Шенгенської інформаційної системи (SIS II). Його реалізація є одним із заходів, які дозволять новим членам ЄС повністю приєднатися до Шенгенської угоди та ліквідувати внутрішні прикордонні застави.

Ініціатива реформування системи була започаткована у 2001 році (до вступу до ЄС десяти нових країн) у зв'язку з посиленням ЄС боротьби з тероризмом та створенням умов для вступу нових країн. Модифікований і технічно оновлений після з'єднання північних країн, він був перейменований в SIS I+. Проте навіть у новому вигляді система не може забезпечити приєднання ще десяти країн за умов ефективного функціонування.

Реформа SIS посилила суперечки щодо функції, яку вона виконуватиме. Регламенти та рішення, прийняті Радою Європейського Союзу в 2001 році, вимагали створення Шенгенської інформаційної системи SIS II за рахунок загального бюджету ЄС.

Із активізацією боротьби з тероризмом та підвищенням ефективності поліцейського співробітництва між державами-членами нова інформаційна система стала невід'ємною частиною співпраці національних поліцейських сил. У зв'язку з цим база даних нової системи має бути наповнена інформацією про чинність європейських ордерів на арешт та прив'язана до систем Європолу та Євроюсту. На відміну від SIS, якій не вистачає технічних можливостей та правових норм для виконання функцій боротьби з тероризмом, Рада Європейського Союзу прийняла два законодавчі акти, які вносять зміни до Шенгенської конвенції 1990 року для створення нової системи.

Відповідно до цих змін національним департаментам Європолу та Євроюсту надано доступ до даних SIS. Зміни також надають SIS доступ до державних служб, уповноважених на розслідування та переслідування злочинів.

Нова система розширює інформаційні можливості, встановлюючи зв'язки між різними частинами інформації, такими як викрадений автомобіль, власник транспортного засобу, імовірний зловмисник, його адреса та номер телефону тощо. Метод дозволяє державним правоохоронним органам порівнювати інформацію про людей, об'єкти та об'єкти, які розташовані в різних частинах системи, але взаємопов'язані. Окрім можливості зберігати біометричні дані громадян та отримати доступ до Європолу та національних правоохоронних органів, це також змінює загальну мету SIS II, від простої пошукової системи до одного з найважливіших інструментів розслідування.

Однак впровадження SIS II знову було відкладено, що призвело до альтернативного плану часткової модернізації старої системи (575 J+RE) з додаванням біометричних даних. Цей варіант був визнаний небажаним, оскільки він коштував ЄС 20 мільйонів євро з його бюджету та перешкоджав роботі урядової системи візової інформації (VIS). У цьому контексті Комісія звернулася з проханням про фінансову допомогу деяким країнам для адаптації їхніх національних систем до вимог SIS II.

Експеримент був успішним у березні 2010 року, коли Австрія, Німеччина, Люксембург, Португалія та Словенія передали 24 терабайти інформації під час прикордонних операцій, щоб перевірити роботу нової системи.

Після терактів у Мадриді 11 березня 2004 р. та терактів у лондонському метро 7 липня 2005 р. процедури швидкого обміну інформацією між правоохоронними органами, зокрема поліцією, отримали новий поштовх.

27 травня 2005 р. сім держав-членів ЄС (Австрія, Бельгія, Німеччина, Іспанія, Люксембург, Нідерланди та Франція) ратифікували Прюмську конвенцію, відому як Шенген III. Він передбачає тіснішу співпрацю в боротьбі з тероризмом, нелегальною імміграцією, організованою та транскордонною злочинністю. Конвенція включає багато нововведень, таких як обмін базами даних ДНК і відбитків пальців, а також загальні правила авіаційної безпеки. У

надзвичайних ситуаціях служби національної поліції можуть переслідувати злочинців в іншій країні ЄС навіть без дозволу.

Окрім Шенгенської інформаційної системи, ЄС має декілька інформаційних баз даних, які містять інформацію про людей, які в'їжджають до ЄС, та певні види злочинів, наприклад, Eurodac¹³⁶. Добре функціонує візова система, розвивається централізована кримінальна інформаційна система. Державам-членам вдалося створити інформаційну мережу національного підрозділу фінансової розвідки (FIUNET). Європол також має власну інформаційну систему, де країни-члени можуть надавати оперативні дані.

Однак, як і у випадку з Шенгенською інформаційною системою другого покоління, серйозною перешкодою для її подальшого впровадження залишається несумісність технічних характеристик національної інформаційної системи, навіть якщо запуск буде узгодженим. Для забезпечення контролю за дотриманням національного законодавства національної частини SIS кожна держава створила національне наглядове агентство. Якщо комусь завдано шкоди через експлуатацію частини держави, відповідальність несе держава. Це також стосується збитків, спричинених неправильним або незаконним введенням даних до системи країни, яка надає інформацію.

З метою контролю за Центром технічних операцій створено спільний наглядовий орган, до складу якого входять по два представники від кожного органу державної інспекції. При цьому кожен штат має лише один голос. Діяльність спільних органів забезпечується секретаріатом при Секретаріаті Ради ЄС, але діє незалежно від нього. Агентство діє на основі положень Конвенції про захист автоматичної обробки персональної інформації та Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи щодо використання персональних даних поліцією від 17 вересня 1987 року. Перевірити правильне застосування положень Конвенції 1990 року. Крім того, до повноважень наглядового органу входить тлумачення положень Шенгенської конвенції про функціонування

інформаційних систем, проведення незалежної перевірки засобів контролю національного наглядового органу та надання рекомендацій щодо вирішення нових питань.

У 2002 році з метою підвищення ефективності обміну інформацією Європол запустив комплексну автоматизовану систему аналізу інформації TECS (The Europol Computer System), яка складається з центру аналізу та підсистеми індикаторів.

Інформація в системі надходить від Національного офісу зв'язку Європолу (NLO), а також вводиться на основі даних із власних джерел, у тому числі з третіх країн. Доступ до інформації, що міститься в TECS, визначається нормативноправовими актами, які забезпечують захист від несанкціонованого доступу до даних через зовнішні комп'ютерні мережі. Доступ до робочих файлів групи аналізу оператора також обмежено без відповідних дозволів при розгляді конкретних завдань. Права доступу до інформації, що міститься в базі даних аналітичного центру, узгоджуються з відповідальними за збір і використання керівниками конкретних дослідницьких проєктів. Обмін інформацією про злочини та злочинців здійснюється через офіцерів зв'язку та національних відділів зв'язку з Європолом, а також з компетентними органами держав-членів. Вони також надсилають до Європолу необхідну криміналістичну та іншу інформацію за власною ініціативою або на запит.

Формування TECS здійснюється під централізованим контролем керівництва Європолу. База даних системи групує окремі масиви інформації про злочини та осіб. Підозрювані та засуджені, свідки, потерпілі та потенційні жертви, а також особи, які мають більше інформації про злочини, мають бути зареєстровані в Європолі. Повнота та своєчасність такої інформації залежить від змісту інформації в базі даних TECS держав-членів Європолу. Країни-члени ЄС впроваджують різні підходи під час підключення національних інформаційних систем до мережі TECS. Тому німецький спеціаліст із інформаційного

забезпечення використовує концепцію рівноправного обміну інформацією з TECS через інформаційну систему німецької поліції INPOL. У цьому випадку виключне право запитувати мають ті відділи поліції, які вносять власну оперативну інформацію до бази даних TECS. При передачі запитів і повідомлень через мережу Європолу враховуються вимоги ефективності, безпеки від прослуховування та перехоплення інформації, а також простоти використання.

Особиста інформація або персональні дані, що містяться в TECS, можуть бути передані компетентним органам ЄС лише з метою запобігання та боротьби зі злочинами, які належать до компетенції Європолу. За виняткових обставин така інформація може використовуватися для інших цілей або іншими установами з дозволу Держави-учасниці, яка надала інформацію.

Інформація може передаватися лише в тому випадку, якщо одержувач гарантує, що вона буде використана за призначенням. Якщо конфіденційна інформація має передаватися, її слід надавати за умови угоди між Європолем та одержувачем щодо захисту конфіденційної інформації. Європол відповідає за санкціонування передачі даних та запис запитів на таку інформацію.

Тому, підводячи підсумки питання, слід звернути увагу на наступні моменти. Перші кроки країн-членів ЄС щодо організації інформаційної співпраці у сфері поліцейського співробітництва були зроблені поза правовою системою ЄС. Ключова роль в організації такої співпраці в рамках ЄС належить Шенгенській інформаційній системі, яка зарекомендувала себе як найкращий та найефективніший інструмент у боротьбі зі злочинністю.

Незважаючи на те, що крім SIS в ЄС існує кілька інформаційних баз даних, які містять різні набори інформації, пріоритет надається Шенгенській інформаційній системі другого покоління та Автоматичній інформаційноаналітичній системі Європолу (TECS) для створення механізмів інформаційної співпраці в цьому області Співпраця поліції.

РОЗДІЛ 2.

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СФЕРІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

2.1. Правовий статус та повноваження Європейського поліцейського офісу відповідно до установчих договорів Європейського Союзу

Внаслідок поступового розмивання кордонів та міждержавного прикордонного контролю країн-учасниць ЄС створюється не лише спільний внутрішній ринок, а й уніфікований географічно розширений кримінальний простір. Це формує негативний відбиток у спробах перемоги організованої злочинності, а також загрожує безпеці людей у країнах ЄС. З боку кримінологічного погляду нині злочинність усередині ЄС стала багато в чому транснаціональною, тому потребує постійної координації правоохоронних органів країн-учасниць. Незважаючи на транскордонну мобільність національних поліцейських служб, вони не встигають реагувати на всі злочинні елементи. Зважаючи на це представники країн-учасниць ЄС неодноразово під час зустрічей заявляли про необхідність створення наднаціонального поліцейського органу, який здійснював би координаційну функцію у сфері спільної кооперації між країнами-учасницями й органами кримінального переслідування у галузі поборення міжнародного криміналу. Цим органом став Європейський поліцейський офіс (Європол).

Через зміну людських цінностей у суспільстві зросла концепція вільного вибору, який набрав негативних обертів і привів до результату підвищення відсотку нелегальної імміграції, тероризму, відмивання коштів, убивств та інших злочинів. Саме такі обставини привели до створення ідеї Європейського поліцейського офісу задля попередження загрози стабільності ЄС.

Формальний початок створення Європолу було покладено європейською делегацією на засіданні Європейської Ради в Люксембурзі 28-29 червня 1991 р. 9-10 грудня 1991 року на зустрічі міністрів внутрішніх справ та юстиції Європейська Рада офіційно погодилася зі створенням Європолу в рамках глави VI Договору про Європу Маастрихтський договір. Укорінення та розвиток Європолу одночасно здійснювалися двома способами:

- 1) Шляхом утворення Європейського відділу боротьби з наркотиками 1 січня 1993 року у Страсбурзі розпочав свою роботу попередник Європолу – Європейський відділ боротьби з наркотиками.
- 2) Створенням Керівного органу Європол [28]. На спеціальній зустрічі ЄС наприкінці жовтня 1993 року було вирішено скликати у Гаазі постійний Керівний орган Європолу. Новий орган офіційно почав функціонувати 16 лютого 1994 р. Вже у липні 1994 року поліція, митні служби та служби безпеки зі Швеції, Фінляндії та Австрії розпочали співпрацю з апаратом Європейського відділу боротьби з наркотиками.

У результаті 26 липня 1995 року актом Ради ЄС було затверджено текст Конвенції Європолу, який того ж дня було підписано 15 урядами країн-членів [29]. При цьому саме призначення Суду ЄС не окреслили. З цілісної кількості урядів, чотирнадцять підтримали включення Суду ЄС до Конвенції з ціллю знаходження рішень спорів, які стосуються тлумачення між учасниками Конвенції. Великобританія була однією країною, яка проголосувала проти. Серед вагомих результатів слід визначити досягнутої згоди урядів держав-учасниць, щодо подовження роботи Європейського відділу боротьби з наркотиками доки Конвенція про заснування Європолу не буде ратифікована усіма учасниками. Робоча група з Європолу, поліцейські чиновники, службовці міністерств внутрішніх справ, юстиції - творці Конвенції Європолу. Конвенція набула чинності після процедури ратифікації 1 жовтня 1998 р., проте реально

запустили діяльність лише 1 липня 1999 р., коли Європол у повному обсязі розпочав свою роботу [30].

При створенні Європол, країни-учасниці ЄС мали за мету: значний розвиток та підняття результативності роботи міждержавних органів кримінальної поліції, їх співробітництво у боротьбі з тероризмом, незаконним обігом наркотиків та іншими формами міжнародної злочинності. Оперативний робочий пріоритет Європолу базується на участі національних органів кримінального переслідування, які за допомогою бази даних Європолу та інших загальноєвропейських форм реєстрацій можуть значно покращити свою діяльність. Для того аби досягнути поставлені цілі перед Європолом було висунуто такі завдання: 1) організувати збір інформації, її аналітичну обробку за цільовими напрямками, передбаченими Конвенцією про заснування Європолу; 2) всебічне інформативне навчання та обмін інформацією національних відомств; 3) сприяння кримінальній поліції у розшуку в державах-членах; 4) використання автоматизованої інформаційної бази даних; 5) сприяти підготовці, координації та проведенню спеціальних розшукових заходів; 6) проведення оперативних заходів спільними групами.

Варто підкреслити, що з часом до Конвенції про Європол багаторазово вносилися численні зміни і доповнення, які були спрямовані на покращення компетенції, доповнення способів вирішення та попередження злочинних дій до Європейської поліцейської організації (віднесення до ведення Європолу додаткових категорій злочинів, надання йому права звертатися до держав-членів із запитом про порушення, проведення кримінальних розслідувань та ін.) [30]. Підписання, перегляд Конвенції Європолу реалізували як спеціальні додаткові протоколи (міжнародні договори) за умови згоди усіх країн-учасниць. Але дана процедура часто відкладалася на довгі роки, так як держави-учасниці зазвичай не прискорювали ратифікаційний процес. У результаті Конвенція була відмінена та замінена юридично обов'язковим нормативно-правовим актом,

який при перегляді не вимагає національних ратифікацій. Саме таке рішення прийняв Європейський Союз за допомогою повноважень у кримінально-правовій сфері, яку ЄС отримав Амстердамським та Ніццьким договорами.

Як такий акт і виступає Рішення Ради від 6 квітня 2009 р. «Про створення Європейської поліцейської організації (Європол)». Рішення від 6 квітня 2009 р. *de jure* та *de facto* виступає як документ, що заново засновує Європейську поліцейську організацію [31].

Реорганізація була необхідною для створення більш зручних умов праці, які у подальшому привели до підвищення ефективності Європол, а саме: завершення діяльності «старого» Європол на підставі скасування Конвенції 1995 року та створення «нового», який був повністю об'єднаний (інтегрований) з механізмом Європейського Союзу, який фінансувався із загального бюджету ЄС, а не за рахунок внесків країн-учасниць.

Та, вище згадані, зміни на цьому не закінчуються, так як «новий» Європол отримує нові права та розширені перспективи серед яких з'являється компетенція працювати із злочинами, які вчинені поза рамками злочинної організації. Європол займає особливе становище в інституційному механізмі Європейського Союзу. Особливість Європолу полягає в тому, що головним джерелом його правового статусу виступає нове Рішення про створення Європейської поліцейської організації (Рішення про Європол), не враховуючи, що утворення Європолу закріплено в установчому договорі ЄС; також Європол є організацією, яка має право та можливість виступати самостійним учасником правовідносин без урахування того, що Європол відноситься до «звичайних» установ Союзу. Організація Європол має право самостійно вступати у правовідносини з країнами, які не є членами ЄС, а також з міжнародними організаціями, як Міжнародна організація кримінальної поліції Інтерпол.

На відміну від Конвенції Європолу 1995 р., де ця організація мала також фінансову автономію по відношенню до бюджету ЄС, мала власний бюджет, що складається з рахунків циклічних вкладів країн-учасниць ЄС, Рішення про Європол 2009 р. вирішує це питання шляхом прямих субсидій. Таким чином, фінансування проводиться безпосередньо з казни Європейського Союзу, що позбавляє Європол фінансової автономії.

Значно поширюється роль Європейського парламенту у контролі, який реалізується по даному формуванню, а також у прийнятті бюджету, урахуваючи штатний розпис та порядок звільнення від зобов'язань, завдяки наданому Європолустатусу освіти (агенства), який фінансується із спільного бюджету ЄС. Лісабонський договір 2007 р. також дещо розширює повноваження Європейського парламенту щодо Європолу. Європейський парламент також здійснює контроль за діяльністю Європолу, до участі у контролі залучаються й національні парламенти. Згідно з § 2 статті 88 Договору, Європейський Парламент та Рада визначають галузь діяльності, ціль (завдання), функціонування та структуру Європолу [32].

Таким чином Європол займає особливе місце в інституційному механізмі ЄС. Реорганізацію повноважень та діяльності Європол розглядають з різних боків, перший: надання Європолу статусу освіти Союзу, його міжнародна правосуб'єктність поступово об'єднує Європол у його правовому статусі з інститутами ЄС. Другий: обставина того, що Європол являється підзвітним інститутам ЄС формує причину віднесення його до організацій ЄС.

З технологічним розвитком суспільства злочинним угрупованням стає значно простіше створювати групи та здійснювати тяжкі форми діянь, які несуть кримінальний характер, зачіпаючи дві або більше країни-учасниці ЄС, тому сформована основна ціль Європолу - розвиток спільної праці відповідних органів у боротьбі з організованою злочинністю та іншими усіма можливими формами злочину. Параграф 1 ст. 88 Договору про функціонування ЄС у

Лісабонській редакції 2007 р. закріплює призначення Європолу - підтримка та посилення діяльності поліцейських органів та інших репресивних служб держав-членів, а також їх взаємної співпраці у запобіганні та протидії тяжкій злочинності, затраги держав-членів, тероризму та тих форм злочинності, які посягають на спільні інтереси, що виступають об'єктом політики ЄС.

«Відповідними органами» або «компетентними органами» є всі публічні установи, які діють у країнах-учасницях та які згідно до державного законодавства володіють компетенцією у сфері попередження та боротьби зі злочинністю.

Сутність компетенції Європолу полягає у протидії організованій злочинності, ураховуючи масштаби, складність та результати якої виникає потреба у міжнародній кооперації країн-членів (закріплено у статті 4 Рішення про Європол).

Вищевказані критерії є правовою підставою для визначення підвідомчості. Варто додати, що положення статті 4 Рішення про Європол є удосконаленим до найвищого рівня і надає право Європолу підтримувати відповідні (компетентні) органи країн-учасниць у їх спробах попередження тяжких форм злочинності, навіть при відсутності прямих доказів існування злочинних угруповань, що і вимагається від Європолу [32].

Усі можливі тяжкі форми злочинності перераховані у статті 4 Рішення Європейської поліцейської організації, які є предметом ведення Європол. У переліку визначено: 1) протиправний обіг наркотичних засобів; 2) протиправна діяльність з відмивання грошей; 3) злочинність, пов'язана з ядерними та радіоактивними матеріалами; 4) незаконні імміграційні потоки; 5) торгівля людьми; 6) злочинність, пов'язана з торгівлею викраденими транспортними засобами; 7) умисне вбивство, тяжкі тілесні ушкодження; 8) незаконна торгівля людськими органами та тканинами; 9) викрадення людини, незаконне позбавлення волі та захоплення заручника; 10) расизм та ксенофобія;

організоване розкрадання; 11) незаконна торгівля культурними цінностями, у тому числі предметами антикваріату та творами мистецтва; 12) шахрайство та обхід закону з корисливою метою; 13) вимагання коштів; 14) виготовлення нелегальної продукції; 15) підробка адміністративних документів та їх збут; 16) фальшивомонетництво, підробка коштів платежу; 17) комп'ютерна злочинність; 18) корупція; 19) незаконна торгівля зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами; 20) незаконна торгівля видами тварин, які перебувають під загрозою зникнення; 21) незаконна торгівля видами та породами рослин, що знаходяться під загрозою зникнення; 22) злочинність, що шкодить навколишньому середовищу; 23) протиправна торгівля гормональними речовинами.

Вище перелічені форми злочину, що зазначені у статті 4 та у додатку, кваліфікуються компетентними органами країн-учасниць, враховуючи внутрішнє законодавство держав-членів, до яких вони входять.

Окрім раніше зазначених діянь, що несуть кримінальний характер, компетенція Європолу розповсюджується і на «пов'язані з ними злочини». [33]. Поняття злочинів, «пов'язаних» з основними, включає діяння, що вчиняються з ціллю готування, пом'якшення скоєння або утаїння злочинних діянь, підвідомчих Європолу, а саме:

- з метою придбати засоби скоєння злочинів (наприклад, вибухові речовини для терористичного акту);
- з метою полегшити або завершити виконання злочинного діяння (наприклад, крадіжка автомобіля, щоб втекти з місця злочину);
- із метою забезпечити безкарність, тобто. уникнути кримінальної відповідальності за скоєний злочин.

Стаття 5 рішення про Європолу та § 2 статті 88 Договору про функціонування Європейського союзу в Лісабонській редакції 2007 р.1

встановлюють три групи функцій Європолу, тобто основних напрямів його діяльності у галузі попередження злочину:

1) використання електронних та інших інформаційних ресурсів для сприяння розслідуванню злочину;

2) координація роботи національних слідчих органів;

3) науково-технічне сприяння.

На ці функції покладена роль визначення змісту та обсягу усіх повноважень, що надані Європолу, включаючи права та обов'язки держав-членів. Збір, зберігання, обробка, аналіз інформації та відомостей, та обмін інформацією та відомостями з метою розслідування злочинних діянь – найважливіша складова діяльності Європейської поліцейської організації. Використання електронних та інших інформаційних ресурсів для сприяння розслідуванню злочину виявляється у: першочерговому (терміновому) оповіщенню уповноваженим органам країну-учасниць про факти, що є в їх компетенції, та про зв'язки між злочинами; допомога у розслідуванні державам-членам, зосереджуючись на способі передачі інформації; обов'язкове розповсюдження державам-учасницям інформації та допомоги в аналізі, під час проведення масштабних міжнародних заходів; аналіз та надання оцінки загрози, ситуативні (загальні) доповіді.

Стаття 11 Рішення про Європол передбачає створення в рамках Європолу Інформаційної системи для збирання, обробки та передачі інформації. Інформація з електронної, аналітичної, індексної систем передаються та використовуються уповноваженими органами країн-учасниць ЄС з ціллю попередження виключно злочинних діянь, які включені до юрисдикції Європолу. Європол має право витребувати інформацію з таких органів: органів ЄС, наприклад, Європейської Комісії [34]; органів, заснованих у рамках ЄС, наприклад, Шенгенської Інформаційної Системи або Митної Інформаційної Системи; органів, що ґрунтуються на угоді між двома або більше

країнами-членами ЄС; «третіх країн» [35], наприклад, США [36]; міжнародних організацій та їх керівних органів, наприклад, Всесвітньої митної організації Міжнародної організації кримінальної поліції - Інтерполу.

Метою Європолу та держав-учасниць є створення умов конфіденційності інформації, яка ні в якому разі не має стати загальнодоступною. Дотримуючись даної цілі, Рада ЄС ухвалює Положення про конфіденційність, які розробляються Адміністративною радою Європолу [37].

Згідно практики інформаційного припинення Європоу, можна зробити висновок, що дана діяльність є достатньо ефективною, швидкою у розкритті кримінальних діянь та такою, що дійсно гарантує конфіденційність.

Варто підкреслити, що правову основу спільних розслідувань становлять:

- 1) Прийнята у травні 2000 р. Радою ЄС Конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу (далі - Конвенція 2000 р.). Згідно з параграфом 1, статі 13 даної Конвенції, уповноважені органи сторін документу на спільній згоді мають право об'єднати розслідувальні угруповання з метою ефективного розкриття злочинних діянь на території однієї чи більше країн-учасниць ЄС.
- 2) Рамкове рішення Ради ЄС 2002/465/ША від 13 червня 2002 року про спільні слідчі групи [39].
- 3) Рішення Ради ЄС 2005/671/ША від 20 вересня 2005 р. про обмін інформацією та співробітництво щодо терористичних злочинів (стаття 3) [40];
- 4) Рішення Ради ЄС 2008/615/ЯНА від 23 червня 2008 р. про розширення транскордонного співробітництва у боротьбі з тероризмом та транскордонною злочинністю (стаття 17) [41].

Керуючись даними документами, Європол:

- має повноваження ініціювати організацію спільних розслідувальних угруповань;

- використовуючи сили представників Європол, брати участь у діяльності спільних слідчих груп;
- здійснює інформаційну підтримку діяльності спільних слідчих груп у рамках проекту «Спільні слідчі групи», метою якого є: підготовка «Посібника з національного законодавства держав-членів ЄС про спільні слідчі групи», розробка «Посібники щодо їх створення», організація систематичних нарад національних експертів з питань спільних розслідувань, підтримка в Інтернеті інформаційного ресурсу про спільні слідчі групи [41].

Викладене дозволяє дійти висновку про те, що Європол та його посадові особи, поряд з реалізацією встановлених повноважень у сфері інформаційної підтримки боротьби зі злочинністю в державах-членах ЄС, наразі наділені обмеженими повноваженнями у процесуальній сфері, як мінімум на стадії порушення розслідувань, а також за їх проведення у складі спільних слідчих груп.

2.2. Співпраця держав-членів ЄС в сфері поліцейського співробітництва в рамках Європейської організації з питань юстиції

Вчиняти транснаціональні злочини в умовах глобалізації та загальної інтеграції стає не лише вигіднішим, а й набагато простіше, ніж у рамках однієї держави. Головна складність у розслідуванні таких злочинів полягає в тому, що не вдається налагодити ефективну взаємодію між державами. Зазвичай, заважають цьому складні процедури, необхідні для залучення злочинців до відповідальності. Не вирішили проблеми та міжнародні конвенції. Вони не змогли стати ефективним механізмом для вирішення проблеми, хоча несуть обов'язковий характер для їх учасників та містять норми про видачу, спільну юридичну підтримку у галузі кримінального права та інших напрямках співпраці у сфері кримінального судочинства.

У зв'язку з проблемами, викликаними зростанням міжнародної злочинності та недоліками процедур, необхідних для збирання доказів, Європейський Союз створив спеціальну систему процесуальної взаємодії, що включає два взаємопов'язані між собою елементи:

- перший є організацією, покликаною здійснювати судове співробітництво та брати участь у ньому на рівні Євросоюзу;
- другий – це базовий принцип такої співпраці – принцип взаємного визнання рішень судів.

Серед коопераційних установ органів юстиції слід виділити Європейську організацію правосуддя, головною метою якої є сприяння і підсилення процесів узгодження з ціллю успішного виконання завдань державних організацій, функцією та завданням яких є проведення розслідувань та кримінального переслідування за фактом тяжкого злочину, який стосується двох або більше країн-учасниць чи зобов'язує до проведення кримінального переслідування на загальних засадах - на базі операцій, здійснюваних органами держав-учасниць та Європолем з наданої ними інформації [42].

Ідея створення Європейської організації правосуддя була вперше схвалена на Європейській Раді в Тампере у 1999 році, на якій було прийнято рішення, що для зміцнення боротьби з організованою злочинністю має бути заснований спеціальний орган ЄС, який би складався з державних обвинувачів, органів дізнання, слідчих відповідної компетенції. Які представляють інтереси держави членів ЄС [43]. Переговори про заснування Євроюст були довгими та складними. Остаточний проект включав питання, пов'язані з відповідальністю Євроюст, захистом інформації, доступом до Шенгенської інформаційної системи, межами компетенції Євроюст, відповідальністю та недоторканністю членів Євроюст, судовим наглядом Євроюст як колективного органу над своїми членами. Євроюст був остаточно заснований постановою Ради ЄС про

утворення Євроюст з ціллю підсилення боротьби з тяжкою злочинністю (далі Рішення про Євроюст) від 28 лютого 2002 р.

Євроюст, як і Європол, займає особливе своєрідне становище в інституційному механізмі Європейського союзу. Його специфіка проявляється в наступному: незважаючи на те, що Євроюст належить до «звичайних» установ Європейського союзу (тобто «не основних»), він одночасно виступає як організація з власною правосуб'єктністю, зокрема міжнародною. Міжнародна правосуб'єктність Євроюсту проявляється у його правовому становищі. Євроюст, як і Європол, є юридичною особою, це означає, що може укласти договори з третіми особами. Євроюст складається із 27 національних членів від кожної держави ЄС [44]. Відповідно до їхніх правових систем це може бути прокурор, суддя або офіцер поліції з подібними повноваженнями. Статус національних членів визначається внутрішнім законодавством країн-членів. Будь-яка інформація, яка є предметом взаємних обмінів між Євроюстом та державами-членами, має передаватися через відповідного національного члена. Для реалізації цілей Євроюст національний член має право на доступ до інформації, що міститься в національному реєстрі судових справ або будь-якому іншому реєстрі [45].

Поправки до Рішення про Євроюст визначають такі види повноважень для національних членів: повноваження, надані ним державами-членами; звичайні повноваження; повноваження, що здійснюються ними за згодою компетентних державних органів; повноваження, що здійснюються ними у термінових випадках; запити від національних членів, коли повноваження не можуть бути здійснені через певні причини; участь національних членів у спільних слідчих групах.

Таким чином, поправки, внесені до Рішення про Євроюст, дещо розширили повноваження національних членів щодо їх терміну, статусу та діяльності. Однак серед тих країн, які імплементували Рішення, повноваження, що

надаються національним членам, все ж таки відрізняються. Одні автори описують можливі варіанти наділення повноваженнями в такий спосіб: «Один національний представник може розглядатися як дорога поштова скринька (яка відповідає на листи), тоді як інший національний представник є повноправним прокурором. Цей прокурор може будь-кого заарештувати, оголосити у розшук, накласти арешт на майно тощо» [45].

Однією з головних переваг Євроюсту є те, що національними представниками є судді та прокурори, високоповажні у своїх країнах, що дозволяє подолати багато бюрократичних труднощів [45].

Євроюст є самоврядною організацією, яка функціонує на базі процедури, схваленої Радою ЄС після одностайного прийняття Колегією. Євроюст прямо підзвітний Раді ЄС, у нього немає органу, подібного до Адміністративної Ради Європолу, що складається з національних представників. Колегія обирає голову строком на 3 роки. Він вважається підзвітним за координацію дій Євроюсту, здійснює постійний контроль над його роботою та готує доповіді Раді ЄС. Таким чином, Євроюст можна охарактеризувати як самоврядну правоохоронну установу з власною правосуб'єктністю, яка має юридичну, інституційну та частково фінансову автономію.

У ході розслідувань і заходів щодо кримінального переслідування, що стосуються будь-якої кількості країн-учасниць, котрі проводяться за фактами злочинних діянь, що належать до видів тяжкої злочинності, у тому числі організованої, Євроюст отримує наступні завдання:

- проведення заходів, спрямованих на підвищення компетенції в координації між уповноваженими органами країн-учасниць у сфері слідства та кримінального переслідування при наявності тяжкого злочину, які вони проводять на своїй території [46];
- покращення кооперації між компетентними органами країн-членів методом здійснення запитів та рішень про видачу та направлення правової допомоги

з урахуванням спільного визнання законів та процесу кримінального права;

- будь-яка можлива підтримка уповноваженими органами країн-учасниць для покращення результатів, швидкості розслідувань, які проводяться ними.

Існує вигідний виняток для третіх країн, суть якого полягає у підтримці з боку Євроюсту шляхом проведення розслідування та заходів кримінального переслідування на підставі запиту, адресатом якого є компетентний орган країни-учасниці, коли потерпілими стає одна держава-учасниця та будь-яка країна третіх держав при умові попередньо укладеного договору про співробітництво та особливих обставин, що несуть важливий інтерес такої підтримки.

У випадку надходження запиту, який можуть направити уповноважений орган країни-учасниці або ж Комісія, Євроюст може істотно допомогти розслідуванню та заходам кримінального переслідування одній з держав-учасниць та ЄС.

Договір про функціонування ЄС у Лісабонській редакції 2007 р. Значно поширює сферу компетенції Євроюст. На підставі цього розширюють і процесуальні складові його діяльності. У результаті, сфера діяльності та завдання Євроюсту можуть включати:

- можливість висувати пропозиції щодо порушення кримінальних переслідувань та розслідувань на підставі злочинних діянь у сфері фінансових інтересів Союзу;
- координація вище вказаних розслідувань та переслідувань;
- покращення судової кооперації, враховуючи спосіб вирішення змагальних юрисдикцій і через вузьку співпрацю з Європейською судовою мережею.

Серед повноважень Євроюст виділяють різновиди діянь, які несуть злочинний характер, які закріплені в статті 4 Рішення про Європол від 6 квітня 2009 року [47]. До таких відносять: незаконний обіг наркотичними засобами;

незаконна діяльність із відмивання грошей; злочинність, пов'язана з ядерними та радіоактивними матеріалами; торгівля людьми; і т.д. [48].

Щодо інших видів правопорушень, Євроюст як доповнення до основної сфери його компетенції може у межах своїх цілей та за наявності запиту від уповноваженого органу країни-учасниці надавати йому підтримку у координації розслідувань або заходів кримінального переслідування.

Євроюсту також належить велика роль у вирішенні проблеми конкуруючої юрисдикції у тих випадках, коли злочин підслідний двом і більше державам.

Конкуруюча юрисдикція – повноваження, поділені між національними органами держав-учасниць та органами Союзу [49].

Євроюст не має реальних повноважень для прийняття загальнообов'язкових рішень щодо того, де має проводитися слідство, але він відіграє значну роль в організації заходів щодо погодження питань про розслідування, наслідком чого є множинність вимог щодо видачі однієї й тієї ж особи [50].

Здається, хоча Євроюст і не може покладати на держави-члени конкретних обов'язків з розслідування злочинів, проте йому належить значна роль у сфері координації зусиль для вирішення спірних питань про юрисдикцію [51]. Важливо відзначити, що від вибору держави, в якій відбуватиметься розслідування, залежить статус обвинуваченого, оскільки у різних державах обвинувачені мають різний кримінально-процесуальний статус. Наприклад, велике значення має вибір держави у випадках, коли буває необхідно забезпечити арешт обвинуваченого.

Вибір держави, у якому проходитиме розслідування, має значення для процесу збирання доказів, наприклад, це має місце у випадках, коли встановлені низькі стандарти для допустимості доказів або більш жорсткі кримінальнопроцесуальні закони. Щоб уникнути будь-яких зловживань при виборі юрисдикції, Євроюст вказує всім прокурорам на те, що при виборі юрисдикції вони повинні суворо дотримуватися правил і презумпцій і не

нехтувати ними. Винесення вироків судами різних юрисдикцій має бути основним чинником під час виборів юрисдикції. Євроюст також вказує на те, що при виборі юрисдикції слід враховувати характер відповідальності обвинуваченого, доступність деяких видів покарань, а прокурори повинні переконатися, що покарання є адекватним мірою суспільної небезпеки злочину.

У кримінальному переслідуванні існує так звана проблема «відмінності кримінальних законів». Як приклад можна навести випадок скоєння злочину, пов'язаного з незаконним зберіганням наркотиків прямо на кордоні Німеччини та Нідерландів, де від вибору юрисдикції залежало те, чи буде покараний злочинець, тому що в Німеччині він отримав би досить суворе покарання за зберігання легких наркотиків час як у Нідерландах він, можливо, взагалі не притягувався до кримінальної відповідальності [51].

Одні дослідники зазначають, що при ухваленні рішення про вибір юрисдикції Євроюст керуватиметься тим, де вирокі будуть суворішими, оскільки рішення приймають державні прокурори, яким властиві такі прояви. Інші дослідники висловлюються за те, щоб розширити повноваження Євроюст та надати йому право приймати загальнообов'язкові ухвали при визначенні підслідності злочинів. Вони також вказують на те, що це може сприяти розвитку Євроюст як органу кримінального переслідування. Такі постанови повинні обов'язково виконуватись судами держав, судом у Люксембурзі або спеціалізованими судами ЄС першої інстанції у кримінальних справах [51].

Євроюсту належить важлива роль щодо підслідності міжнародних злочинів. Тим не менш, є важливим наділення Євроюсту повноваженнями щодо прийняття загальнообов'язкових рішень у спірних питаннях про юрисдикцію. Це трансформує Євроюст у квазі-обвинувальний орган і дуже наблизить його за статусом до «європейського громадського прокурора» [52]. При консультації правоохоронних органів держав із спірної юрисдикції важливо дотриматися балансу інтересів сторін звинувачення та захисту.

Рішення про Євроюст встановлює, що сам Євроюст має два основні напрямки діяльності:

- при допомозі державних учасників;
  - у випадку виконання своїх обов'язків та завдань в особі Колегії Євроюстом;
- В разі, якщо Євроюст діє в особі своїх національних представників, він може запропонувати владі держав взяти на себе слідство даного злочину або кримінальне переслідування. У тих випадках, коли Євроюст діє в особі своєї Колегії, формулювання буває суворішим (суворішим). Євроюст покладає на владу обов'язки здійснювати розслідування; якщо вони відмовляються виконувати вказівки Євроюст, вони повинні вказати мотиви відмови.

Здійснюючи свою діяльність у посередництві своїх державних учасників, Євроюст:

а) клопоче перед уповноваженими органами зацікавлених країн-учасниць для того аби вони допустили перспективу проведення наступних заходів:

- запускає слідство або кримінальне переслідування за фактом вчинення злочину;
- визнати, що з-поміж зацікавлених держав-членів будь-яке одне краще за інших здатне провести розслідування або кримінальне переслідування за фактами вчинення конкретних діянь;
- координує діяльність уповноважених органів зацікавлених країн-учасниць; • організація угруповання з метою проведення розслідувальних операцій на основі джерел права з даної сфери. Здійснюючи повноваження в особі Колегії Євроюст:

а) при наявності діянь, що несуть кримінальний характер, запускає слідство або розпочинає кримінальне переслідування;

б) гарантує безпеку спільного оповіщення уповноважених органів зацікавлених країн-учасниць про всі ті слідства та заходи кримінального переслідування, які тільки відомі, що є важливими для Європейського Союзу

або яким-небудь чином зачіпають інтереси інших держав-учасниць, не враховуючи тих, що безпосередньо беруть участь у відповідних заходах.

в) із закликом країн-учасниць, допомагає уповноваженим органам таких країн організувати якнайбільш злагоджений процес слідства та заходів кримінального переслідування;

г) сприяє та підтримує діяння, спрямовані на поліпшення співпраці між уповноваженими органами країн-учасниць, враховуючи результати аналізу Європолу;

д) кооперація з Європейською інформаційною мережею у галузі юстиції, проведення консультацій з мережею, шляхом використання та допомоги покращенню якості документаційної бази даних.

е) підтримка та допомога Європолу у вигляді проведення аналізу та надання висновків за результатами такої роботи;

ж) спираючись на інформацію викладену у пунктах "а", "в" та "г" можуть здійснювати матеріально-технічну підтримку. Подібна допомога може включати підтримку у здійсненні перекладу документації або ж словесних виступів та організацію консиліумів на тему організації спільної роботи.

Поправки, внесені 16 грудня 2008 р. до Рішення про Євроюст, передбачають також запровадження спеціального механізму з координації – «співпраця на вимогу» (On-Call Coordination). Цей механізм був запроваджений з метою виконання Євроюстом своїх завдань у термінових випадках, який передбачає отримання та опрацювання запитів цілодобово.

У практичній діяльності сприяння, що надається Євроюстом правоохоронним органам країн-учасниць ЄС, як за допомогою своїх національних членів, так і в особі Колегії сприяє оперативному виявленню та розкриттю злочинів, про що свідчить низка успішних операцій, проведених Євроюстом [52].

Так, наприклад, 03 листопада 2007 року Євроюст скоординував операцію із затримання 26 осіб, підозрюваних у скоєнні низки тяжких злочинів. Під час затримання з'ясувалося, що ці особи були членами злочинної організації, яка займалася підробкою документів, торгівлею людьми та контрабандою, а також брала участь у фінансуванні низки терористичних актів в Італії, Афганістані, Іраку та арабських країнах. Євроюсту разом із національними членами вдалося скоординувати проведення розслідування за фактами злочину одразу у п'яти державах-членах ЄС: в Італії, Франції, Румунії, Португалії та Великобританії.

Внаслідок розслідування злочинців було заарештовано та передано суду.

В рамках іншої операції, проведеної 25 вересня 2008 року, Євроюст також відіграв координуючу роль в арешті злочинця, який розшукує польська влада [52].

Раніше до Євроюсту від національних членів Мальти та Польщі одночасно надійшла інформація про те, що розшукується громадянин Польщі, який підозрюється у вбивстві двох та більше осіб, викраденні людини, протиправному обороту наркотичних засобів та зброї.

Отримавши запит, Євроюст почав проводити координацію щодо розслідування фактів злочину одразу на території двох держав.

Внаслідок скоординованих дій національних компетентних органів громадянина Польщі було заарештовано в міжнародному аеропорту Мальти. Йому було пред'явлено звинувачення відразу за декількома скоєними ним злочинами. Наступного дня підозрюваного було передано до суду, а потім видано владі Польщі для відбування покарання.

У рамках чергової операції, скоординованої Євроюст спільною працею з державними членами Італії, Франції та Іспанії у березні 2009 року було заарештовано 32 особи, які займалися незаконним оборотом наркотичних, психотропних засобів.

При координації цієї операції співробітниками Євроюст з'ясувалося, що кримінальне переслідування злочинців цієї організованої групи одночасно проводилося Австрії та Швеції.

У результаті 12 квітня 2010 р. правоохоронними органами Литви за підтримки колег з Австрії та Швеції, а також аналітиків з Європолу було проведено спільну, успішну операцію із затримання злочинців. Було заарештовано 8 членів злочинної організації, у яких було вилучено зброю та підроблені документи, а також не реалізовану частину електронних товарів.

Серед завдань та функцій Євроюст, однією з найважливіших, є функція здійснення нагляду за діяльністю Європолу. Це відповідає загальноприйнятому уявленню про те, що органи поліції є підконтрольними судовим органам, що має місце у багатьох державах-членах Євроюст. Це було відтворено в багатьох установчих документах організації, що, на наш погляд, сприяє ефективності діяльності поліції та судового співробітництва в рамках ЄС. Євроюст же здебільшого складається з прокурорів, і не є єдиним судовим органом. Тим не менш, висловлюється думка про те, що діяльність та взаємодія між Європолом та європейським агенством, що співпрацює з судовими та поліцейськими органами країн-членів ЄС (Євроюст) у цій галузі буде покращено із запровадженням такої посади як Європейський прокурор [52].

Європейська судова мережа (далі – «ЕСС») була заснована рішенням Ради ЄС 29 червня 1998 р. 16 грудня 2008 року Рада ЄС прийняла нове рішення про утворення Європейської судової мережі, яке скасовує попереднє. Головна функція та мета даної мережі – налагодити взаємовідносини між юстиційними органами країн-учасниць та обмін інформацією між органами державної влади для більш ефективної взаємодії. На відміну від Євроюст цей орган не є постійно діючим і не включає членів, постійних практиків у галузі права. Серед головних переваг цього органу можна відзначити те, що Європейська мережа включає понад 260 одночасно діючих органів, які охоплюють всю територію ЄС. Дані

органи збираються регулярно тричі на рік, що є достатньо ефективною системою взаємодії.

Згідно з пунктом 2 статті 26 Рішення про Євроюст, встановлюються привілейовані відносини Євроюст із Європейською судовою мережею, в силу чого Євроюст отримує доступ до централізованої інформаційної бази ЄС. Основним завданням Євроюст є прагнення стати ефективним органом взаємодії між країнами-учасниками, органом, де б акумулювалися всі докази щодо злочинів, та органом, який здійснював би координацію розслідувань між країнами-учасниками. Щодо основних питань щодо вимог захисту інформації, то вони повністю підзвітні органам Євроюст, спільному органу захисту інформації.

Тим не менш, Рішення про Євроюст встановлює деякі винятки з цих правил, коли органи державної влади країн-членів можуть в обхід спільного органу захисту інформації передавати інформацію третім країнам. Це має місце в екстрених ситуаціях.

На сьогоднішній день Євроюст має двосторонні договори про співпрацю з такими країнами як: Ісландія [53], Румунія [54], Норвегія [55], Хорватія [56] Швейцарія [57]. Крім цього, існують стосунки зі США [58].

Всебічний інформаційний обмін - основоположне правило у відносинах із третіми країнами. Якщо Євроюст здійснює координацію діяльності з обміну персональною інформацією про платників податків ЄС (тобто конфіденційною інформацією), дуже важливо, щоб взаємовідносини між країнами-учасниками з цього приводу були формалізовані в єдиних документах, єдиних договорах. До цього часу з цього приводу не було підписано жодного документа.

Нині головним напрямом встановлення правил та процедур з метою забезпечення взаємного визнання будь-яких форм вироків та судових рішень, а також гармонізації приписів кримінально-процесуального права вважається

підготовка абсолютно нових знарядь, відомих як європейські ордери. Першими успішно впровадженими у практику такими інструментами стали:

- 1) Європейський ордер на арешт (далі - ЕОА), має за мету замінити собою процедуру видачі (екстрадиції), що застосовувалася раніше.
- 2) Європейський ордер на арешт майна чи доказів, використання якого введено у практику Рамковим рішенням Ради 2003/577/ЖНА від 22 липня 2003 р. про реалізацію ордерів на арешт майна або доказів; його основною ціллю являється попередження знищення, зміни або переміщення майна та доказів.
- 3) Європейський ордер на надання доказів (European Evidence Warrant), правовою основою використання якого є Рамкове рішення Ради ЄС 2008/978/ЖНА від 18 грудня 2008 року про Європейський ордер на пред'явлення підтверджень з метою одержання речей, документації та інформації для використання кримінального переслідування [59].

Їхнє використання між країнами-учасницями Євросоюзу має за мету модернізувати звичні механізми видачі та спільної юридичної підтримки, що стосується правопорушень у сфері кримінального права, з питань пред'явлення доводів, свідчень і через це практика їх застосування в ЄС набула вельми широкого поширення останніми роками. Де-факто, Євроюст являється головною інстанцією, яка бере участь у їх застосуванні та має достатньо прав для злагодження конкуренції у юрисдикції, виданих ордерів.

Отже, необхідність у такій інстанції як Євроюст об'єктивно виправдана і до того ж стає більш популярною та важливою з плином кожного дня. Враховуючи актуальність вчинення міжнародних діянь кримінального характеру, Євроюст також зобов'язаний постійно врегульовувати та прокращувати процес кооперації між слідчими органами багатьох країн. Так як покладати надії на відмінні знання прокурора, тієї чи іншої країни, законодавства інших країн, усіх

норм міжнародного права та процесуального законодавства інших держав, не вважається дуже надійним способом співпраці, то для цього й існує необхідність у посереднику. Підставою здійснення діяльності Євроюсту є значна різниця в, існуючих системах, юрисдикції країн-учасниць ЄС. Ці відмінності стосуються як кримінального права, так і кримінального процесу. У результаті існування таких відмінностей, правопорушники використовують собі на користь неможливість скласти обвинувачення та труднощі при наданні юридичної допомоги, консультацій. Усі раніше зазначені факти та умови лише наголошують на необхідності оновлення структури, яка б зробила співпрацю між правоохоронними органами більш ефективними.

Не варто просто очікувати, що кожного з прокурорів, суддів, офіцерів поліції буде ознайомлено з усіма процедурними вимогами всіх держав-членів ЄС.

Євроюст, який має у своєму складі старших прокурорів від кожної країни-учасниці, є, безумовно, популярним інститутом у боротьбі зі злочинністю в ЄС.

2.3. Співпраця держав-членів ЄС в сфері поліцейського співробітництва в рамках Європейського бюро по боротьбі з шахрайством та Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності.

Безумовно, особливості функціонування ЄС та питання історії європейської інтеграції надзвичайно цікаві самі по собі, проте особливо цінним є досвід, накопичений Євросоюзом у ході боротьби з економічним шахрайством та корупцією [60]. Така ситуація була спричинена тим, що Євросоюз, як інтеграційне об'єднання, набагато раніше, ніж інші об'єднання держав, зіткнувся

з проблемою шахрайства та корупції у глобальних масштабах та зумів виробити власні способи та методи протидії цій загрозі.

Як відомо, Євросоюз має у своєму розпорядженні величезні фінансові кошти, отримані за допомогою оподаткування або безпосередньо від держав-членів ЄС. Безперечно і те, що дані фінансові засоби привертають увагу шахраїв, стаючи фактором корупційних ризиків та шахрайства. В силу цього протекція економічних інтересів Європейського Союзу історично став одним із перших питань у сфері кримінального судочинства, які вимагали об'єднання зусиль держав-учасниць [61].

Шахрайство з фінансами ЄС є розкраданням майна або придбанням права на майно бюджету та фондів ЄС, нецільовим використанням коштів способом одурення чи зловживання довірою.

Різні махінації у формі шахрайства відбуваються у різний спосіб. Його метою є отримання доходів злочинним шляхом, зокрема з використанням підроблених платіжних документів, і навіть нецільове використання коштів із бюджету чи фондів ЄС. Найбільш серйозними є загрози у трьох сферах:

- оманні маніпуляції, пов'язані з експортом та імпортом товару;
- омана, пов'язана з ухиленням від оплати податку доданої вартості (ПДВ);
- шахрайство, пов'язане з втручанням у внутрішній ринок Євросоюзу.

Предметом злочинного зазіхання шахраїв є доходи бюджету ЄС, що включають п'ять основних елементів:

- 1) відрахування, премії, додаткові та компенсаційні платежі, а також інші платежі, які змінюються з товарообігу між третіми державами в рамках загальної сільськогосподарської політики;

- 2) митний податок Єдиного митного тарифу, інші аналогічні митні платежі, що стягуються з товарообігу з третіми країнами, а також мита на товари номенклатури Європейського об'єднання вугілля та сталі;
- 3) відсоткові відрахування з податку на додану вартість, збираного державами членами;
- 4) фіксовані відсоткові відрахування від валового національного продукту (GNP) держав-членів, що перераховуються до бюджету ЄС;
- 5) інші власні кошти (прибутковий податок з фізичних осіб, які працюють в апараті ЄС, відсотковий дохід від капіталу, отримані внески на здійснення програм, штрафи та ін.)

Порядок джерел європейського права у сфері протидії економічному шахрайству представляється як піраміди, на вершині якої розташовуються найменш численні, але найважливіші за змістом положення установчих договорів. Нижче розташовується масив норм вторинного права - актів інститутів європейських інтеграційних утворень, що регулюють основну масу відносин у галузі, що розглядається. Наступними у цій ієрархії є джерела третинного права. Єдину та струнку правозастосовну практику забезпечують рішення Суду ЄС.

Ця піраміда ґрунтується на внутрішньодержавних правових механізмах протидії шахрайству, відповідних вимогам європейського права, регулюючих основну масу практично значимих питань. У сфері протидії шахрайству нормативно-правова база ЄС є джерелами всіх рівнів. У цьому джерела первинного права встановлюють загальні принципи, формують важливе ставлення до проблеми.

Спочатку європейська інтеграція мала насамперед економічну спрямованість. Договори, що заклали основу єдиної Європи, серед іншого,

створювали основу для економічної безпеки Європейського Співтовариства та Євросоюзу.

Вперше питання протидії економічному шахрайству потрапили у сферу дії європейського права з підписанням Договору, що засновує Європейське Економічне Співтовариство 1957 р. ст. 209 (нині ст. 280), який містить низку норм про протидію шахрайству та іншій незаконній діяльності, що стосується фінансових інтересів Співтовариства [62].

Подальший розвиток положення про боротьбу з шахрайством отримали у Договорі про Європейський Союз 1992 р., серед основних цілей якого – боротьба зі злочинністю (стаття «В» первісної редакції). Розділ IV названого Договору містив положення щодо співробітництва поліції та органів юстиції у галузі кримінального права, а його ст. 29 (ст. К-1 у початковій редакції) уточнює, що ця мета «досягається шляхом запобігання та припинення організованої та іншої злочинності, особливо тероризму, торгівлі людьми та злочинів проти дітей, незаконних операцій з наркотиками та зброєю, корупції та шахрайства».

Правове регулювання протидії шахрайству та іншим злочинам економічного характеру проти фінансових інтересів ЄС здійснюється іншими документами. До них відносяться:

- Директива 91/308/ЄЕС від 10 червня 1991 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошових коштів, отриманих злочинним шляхом;
- Директива 2001/97/ЄС від 4 грудня 2001 р., що змінює Директиву 91/308/ЄЕС від 10 червня 1991 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошових коштів, отриманих злочинним шляхом [63];

- Директива 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2005 р. про попередження використання економічної системи з метою відмивання грошових коштів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму [64];
- Рішення Ради від 18 грудня 1995 р. № 2988/95 «Про протекцію фінансових інтересів Європейського Союзу» [65];
- Рішення Ради від 11 листопада 1996 р. № 2185/96 «Про протидію шахрайству» [66];
- Рамкове рішення «Про посилення захисту від фальшивомонетництва у зв'язку із запровадженням євро за допомогою заходів кримінальної відповідальності та інших санкцій» [67];
- Рамкове рішення щодо «відмивання» коштів, виявлення, відшукання, встановлення контролю, арешту та конфіскації знарядь та грошового заробітку, отриманого протиправним способом від 26 червня 2001 р. [68];
- Регламент (ЄС) від 26 жовтня 2005 року про контроль готівкових коштів, що залишають або прибувають на територію Співтовариства та інші [69].

Така велика правова база та необхідність координації діяльності із протекції інтересів капіталу ЄС вимагали утворення спеціалізованого закладу, що здійснює співпрацю у сфері кримінального судочинства.

У 1988 році рішенням Комісії для організації протидії фінансовим злочинам було засновано Координаційний центр боротьби з шахрайством - УКЛАФ (від французького Unité de Cordination de la Lutte Anti-Fraude - UCLAF), який був частиною структури Комісії.

До компетенції УКЛАФ було віднесено збір відомостей про факти шахрайства, проблему протидії корупції, та включаючи ряд інших запитань, що стосуються фінансового питання ЄС.

Рахункова палата виступила зі спеціальною доповіддю № 8/98 щодо нездатності УКЛАФ належним чином протидіяти шахрайству в ЄС. Палата наголосила:

По-перше, незважаючи на невелику кількість індивідуальних успіхів, результати, досягнуті УКЛАФ у боротьбі з шахрайством, не виправдали мети та очікування Комісії та не відповідають викликам.

По-друге, УКЛАФ є скоріше бюрократичним апаратом, ніж органом боротьби з шахрайством: лише 30 із 130 співробітників УКЛАФ мають кваліфікацію з проведення розслідувань, тоді як інші залучені до організаційної роботи, що позначається на якості проведених розслідувань.

По-третє, обмежена організаційна структура, недостатня правова основа діяльності УКЛАФ.

По-четверте, недостатньо приділяється увага проведенню внутрішніх розслідувань усередині самих інститутів, органів та установ ЄС.

По-п'яте, діяльність УКЛАФ перетинається з діяльністю Європолу у галузі протидії фінансовим злочинам, а це вело до зниження ролі УКЛАФ.

По-шосте, оскільки УКЛАФ є службою Комісії, він не має достатньої незалежності у проведенні як зовнішніх, так і внутрішніх розслідувань.

По-сьоме, неналежним чином здійснюється принцип забезпечення захисту прав та свобод людини під час проведення розслідувань, відсутня принцип зовнішнього контролю - як судового, і позасудового.

По-восьме, у міру розширення ЄС, появи нових форм і видів шахрайства, корупції, УКЛАФ нездатний чинити опір зростаючим викликам у цій сфері і саме тому є потреба у скасуванні даного відділу та освіти його наступника.

У 1999 році Координаційний центр протидії шахрайським злочинам - УКЛАФ був скасований. УКЛАФ, який був створений як внутрішній орган Комісії для протидії шахрайству з фондами самого ЄС, не був ні інститутом ЄС, ні спеціалізованим органом Євросоюзу, через що не міг повноцінно розраховувати на співпрацю з країнами-учасницями ЄС.

Важливо відзначити, що боротьба із шахрайством, корупцією та іншими діями, спрямованими проти економічних інтересів ЄС, стоїть окремо у галузі протидії злочинності, що здійснюється в рамках цього інтеграційного об'єднання, оскільки:

- це є внутрішньою справою самого ЄС;
- держави-члени не віднесли ці протиправні дії до предмету спільних дій держав-членів у сфері співпраці поліцій та судів у галузі кримінального права;
- боротьба з такими злочинами не належить до компетенції правоохоронних органів будь-якої з держав-членів ЄС. Складнощі, зумовлені цими трьома факторами, і призвели до скасування УКЛАФ.

Оскільки ліквідація УКЛАФ не зняла з порядку денного проблему необхідності протидії шахрайству з фондами ЄС та корупцією недобросовісних службовців ЄС, з урахуванням раніше допущених прорахунків Комісія дійшла до висновку⁶ що має прийняти постанову про створення ефективнішого інструменту для протидії шахрайським діям, наділивши його функціональною незалежністю від інститутів та органів [70].

Таким інструментом є Європейське бюро боротьби з шахрайством – ОЛАФ (англійський European Anti-fraud Office – OLAF), створене Рішенням Комісії від 28 квітня 1999 р. Відповідно до цього рішення:

- ОЛАФ засновується як самостійний орган Комісії та із запитань, які належать до його компетенції наділяється функціональною незалежністю від неї (ст. 1);
- завданнями ОЛАФ є посилення боротьби проти шахрайства, корупції та будьякої іншої незаконної діяльності, що стосуються фінансових інтересів ЄС (ст. 2);
- ОЛАФ зобов'язаний підтримувати співпрацю Комісії з країнами-учасницями ЄС у боротьбі з шахрайством;
- ОЛАФ бере участь у розробці загальноєвропейського законодавства стосовно протидії фінансовим злочинам;
- ОЛАФ проводить адміністративні слідства (правопорушень та злочинних діянь, скоєних усередині самого ОЛАФ), внутрішні слідства (злочинних діянь, вчинених службовців інститутів, спеціалізованих органів та установ ЄС), зовнішні розслідування (злочинів, скоєних громадянами держав-членів проти економічних інтересів ЄС);
- співробітники ОЛАФ незалежні у момент проведення розслідувань;
- контроль та нагляд за діяльністю ОЛАФ здійснює спеціально наглядовий Комітет, що створюється (ст.4);
- Керівником ОЛАФ являється Генеральний директор, який призначається Комісією, ураховуючи згоду Європейського Парламенту та Ради строком на 5 років, з можливим повторним призначенням (ст. 5) [70].

Крім Рішення від 29 квітня 1999 р., правову основу діяльності ОЛАФ становить ще низку документів. З-поміж них, перш за все, необхідно відзначити

Угоду від 25 травня 1999 р. між Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу та Комісією про внутрішні розслідування Європейського бюро протидії шахрайським діям (ОЛАФ), згідно з якою його учасники дійшли домовленості про те, що [70]:

- усі інститути, спеціалізовані органи й організації ЄС зобов'язані здійснювати кооперацію з ОЛАФ та в обов'язковому порядку інформувати щодо своєї діяльності;
- при підозрі або виявленні явних фактів, що свідчать про вчинення шахрайських, корупційних дій або недоброчесного поведіння співробітників ЄС, у момент виконання ними робочих зобов'язань, мають організувати проведення внутрішнього слідства;
- керівник кожної відповідної інституції, спеціалізованих інституцій та установ ЄС, повинні бути проінформовані щодо старту проведення розслідувань всередині їх підрозділів;
- служби безпеки інститутів, спеціалізованих органів та установ ЄС зобов'язані надавати допомогу у внутрішніх розслідуваннях, які проводяться ОЛАФ;
- ОЛАФ здійснює інформаційний обмін з інститутами, спеціалізованими органами та організаціями ЄС на основі повної конфіденційності та нерозголошення відомостей до закінчення розслідувань;
- при умові неможливості виявити склад злочину у діях службовців інститутів та/або спеціалізованих органів та установ ЄС, стовосно яких було порушено слідство, розслідування всередині організації остаточно переривається та зупиняється висновком Директора ОЛАФ із подальшим повідомленням у письмовій формі про таке рішення керівників інститутів, спеціалізованих органів чи установ;

- у випадку фіксації складу злочину службовцями інститутів, спеціалізованих органів та установ ЄС, які все ж таки здійснили порушення статей про заборону здійснення шахрайських дій, корупції та інших протиправних діянь, які стосуються фінансової цілосності та стабільності ЄС, такі особи позбавляються недоторканості Директором ОЛАФ у кооперації разом із державними правоохоронними органами.

Основи процесуального порядку проведення ОЛАФ розслідувань встановлені: (1) Регламентом Ради ЄС (ЄВРАТОМ) № 1074/1999 від 25 травня 1999 р. Про процес слідств, що проводяться Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (ОЛАФ), та [71] (2) Регламентом (Європейських Співтовариств), Європейського Парламенту та Ради № 1073/1999 від 25 травня 1999 р. Про розслідування, що проводяться Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (ОЛАФ) [72].

Обидва регламенти конкретизують цілі та завдання ОЛАФ, визначають види розслідувань та їх характер (адміністративні, внутрішні, зовнішні), встановлюють процесуальний порядок початку та завершення розслідувань, визначають правила проведення слідчих дій, зобов'язують інститути та спеціалізовані органи ЄС розповсюджувати та інформувати про факти шахрайських та корупційних діянь. Також ці регламенти встановлюють норми загального характеру щодо порядку інформаційного обміну між ОЛАФ, інститутами, спеціалізованими органами та організаціями ЄС.

Свою діяльність Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (ОЛАФ) здійснює, спираючись на основні принципи, що безпосередньо впливають із вищевказаних регламентів, якими є:

- принцип публічності боротьби з шахрайськими діями й іншими зазіханнями на економічні та грошові інтереси ЄС;

- принцип законності під час проведення розслідувань;
- принцип незалежності під час проведення розслідувань;
- принцип гарантування протекції основних прав і свобод людини і громадянина під час проведення розслідувань;
- принцип обов'язковості зовнішнього контролю; • принцип забезпечення нерозголошення інформації;
- принцип справедливості.

Розглянемо деякі з цих принципів. Принцип публічності протидії шахрайським діям та іншими зазіханнями на фінансові інтереси ЄС стосовно діяльності ОЛАФ як інституційної підструктури Європейського Співтовариства означає:

- з одного боку, що всі інститути, спеціалізовані органи та організації ЄС при виявленні фактів шахрайства, корупції та інших зазіхань на фінансові інтереси ЄС зобов'язані вжити заходів щодо направлення відповідної інформації та матеріалів про це до ОЛАФ (ст. 7 регламентів №№ 1073/1999 , 1074/1999);
- з іншого боку, що ОЛАФ за наявності даних про факти шахрайських, корупційних дій та інших зазіхань на економічні інтереси ЄС зобов'язаний самостійно порушити адміністративне, внутрішнє чи зовнішнє слідство та розпочати встановлення винних.

Саме в силу даного принципу, Директор ОЛАФ, як особа, прямо зазначена в перерахованих вище нормативних правових документах, зобов'язаний розпочати розслідування по конкретному відомому факту шахрайства, корупції та інших посягань на фінансові інтереси ЄС, а сам цей орган зобов'язаний і

вправі здійснювати для цього адміністративне, внутрішнє чи зовнішнє розслідування.

Принцип законності при проведенні розслідувань є вимогою точного та неухильного виконання приписів згаданих вище рішень та регламентів посадовими особами ОЛАФ, які здійснюють розслідування. Нормативно закріплено у преамбулі (п. 10) Регламентів №№ 1073/1999, 1074/1999.

Принцип незалежності під час проведення розслідувань. Відповідно до ст. 3 Рішення Комісії від 28 квітня 1999 р., ОЛАФ повністю незалежний під час проведення адміністративних розслідувань (тобто розслідувань всередині самого ОЛАФ, щодо своїх співробітників), внутрішніх (тобто. розслідувань, проведених усередині інститутів, спеціалізованих органів прокуратури та установ ЄС) та зовнішніх розслідувань. Саме в цьому виражається повна незалежність ОЛАФ.

Принцип забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина у час проведення розслідувань прямо передбачено Регламентами №№ 1073/1999, 1074/1999. Основними гарантіями здійснення принципу забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина являється: обов'язковість надання юридичної допомоги підозрюваному (право на адвоката); презумпція невинності; проведення допиту однією з офіційних мов ЄС на вибір допитуваного; подання копії протоколу допиту допитаній особі; нерозголошення відомостей, отриманих при допиті та ін ОЛАФ гарантує дотримання фундаментальних прав фізичних та юридичних осіб при проведенні розслідувань і прагне втілити це в життя через інструкції своїм співробітникам.

Реалізація цього принципу забезпечується не тільки належним порядком діяльності співробітників ОЛАФ, але й можливістю оскарження їхніх дій та рішень до Суду загальної юрисдикції, європейського Омбудсмена та

Наглядового Комітету. Суд першої інстанції розглядає скарги лише щодо завершених розслідувань.

Принцип обов'язковості зовнішнього контролю. Зовнішній контроль за діяльністю ОЛАФ здійснюють: Наглядовий Комітет, Європейський Парламент, Комісія, Рахункова палата, Суд ЄС, Європейський Омбудсмен, суворо дотримуючись такого порядку.

Структурно ОЛАФ включає:

- одноосібний орган управління та керівництва, яким є Генеральний директор;
- радників Генерального директора;
- помічників Генерального директора;
- оперативних співробітників та адміністративний персонал, об'єднаних в управління та відділи.

Реалізація цілей та завдань ОЛАФ з протидії шахрайству здійснюється шляхом проведення адміністративних розслідувань (ст. 2 Регламентів №№ 1073/1999, 1074/1999), внутрішніх (ст. 4) та зовнішніх розслідувань (ст. 3).

ОЛАФ має повноваження проводити внутрішні розслідування щодо посадових осіб усіх інститутів, спеціалізованих органів та установ ЄС, включаючи Європейський парламент, Раду та Комісію, Європейський Центральний банк та Європейський інвестиційний банк [72].

Внутрішні розслідування ОЛАФ не обмежуються лише виключно інститутами, спеціалізованими органами та організаціями Євросоюзу. Вони проводяться і щодо підприємств, які отримують вигоду з контрактів ЄС або фінансуються ЄС. З огляду на це одне внутрішнє розслідування може бути підставою щодо великої кількості зовнішніх розслідувань, як і має місце практично. Крім того, ОЛАФ уповноважено проводити зовнішні розслідування

та на підставі звернень держав-членів ЄС. Проте сам порядок провадження зовнішніх розслідувань має низку дуже суттєвих обмежень. Слідчі ОЛАФ вправі проводити огляди дома події, досліджувати документи, допитувати свідків. При виконанні таких процесуальних дій необхідно повідомити компетентну владу заінтересованої держави-члена ЄС та отримати від неї відповідний дозвіл на проведення цих процесуальних дій на території відповідної суверенної держави.

У цьому коло процесуальних дій, які можуть самостійно проводити слідчі ОЛАФ, обмежений. Будь-які процесуальні дії примусового характеру (обшуки, арешти, накладення арештів на майно, вживання інших забезпечувальних заходів) слідчі ОЛАФ на теренах держав-членів ЄС самостійно проводити не мають права.

Внаслідок цього ОЛАФ покладається на взаємодію з країнами-учасницями ЄС у період здійснення зовнішніх розслідувань. Така взаємодія здійснюється у двох формах:

- по-перше, ОЛАФ запитує та отримує дозволи на проведення процесуальних дій;
- по-друге, завершивши зовнішнє розслідування та встановивши факт скоєння злочинів, ОЛАФ представляє його результати та зібрані докази компетентним правоохоронним органам конкретної держави для здійснення кримінального переслідування осіб, винних у їх скоєнні [72].

Фактично, функції ОЛАФ зводяться до проведення незалежних розслідувань, матеріали яких є приводом для здійснення кримінального переслідування відповідно до внутрішньодержавного законодавства країн, громадянами яких є особи, які вчинили шахрайство або інші злочини, які зазіхають на фінансові інтереси ЄС.

Згідно з практикою, розслідування ОЛАФ визнається завершеним тільки після того, як компетентний національний суд винесе фінальний судовий вердикт по справі, яке було предметом розслідування. При цьому у внутрішньодержавних судах інколи виникають проблеми допустимості доказів, зібраних слідчими ОЛАФ.

Нагадаємо, що у правозастосовному практикумі наявна лише єдинина позиція щодо того, що докази повинні відповідати стандартам законодавства кримінального процесу щодо джерела відомостей, умов, засобів їх отримання та фіксації, що визначає припустимість доказів. Належність доказів означає, що:

- а) відоме походження відомостей і може бути перевірено;
- б) особистість, від якої виходять відомості, може їх сприйняти;
- в) дотримано загальні правила способів доведення, а також порядок збирання та фіксації інформації тієї чи іншої видів;
- г) дотримано правила, які встановлюють відповідну стадію процесу та регламентують правомочності особи, яка веде провадження у справі.

Конституційне та кримінально-процесуальне законодавство більшості державчленів ЄС не допускає використання у кримінальному судочинстві доказувань, отриманих недоброчесним шляхом, тобто порушивши законодавство. Докази, винайдені способом, який суперечить правилам та нормам кримінального процесуального права, вважаються неприйнятними. Неприйнятні доведення позбавлені юридичної сили і не є підґрунтям, яке можна покласти в основу обвинувачення, а також бути використаними для встановлення обставин, які входять до предмету доказування [72].

Керуючись цими загальними правилами, національні суди обґрунтовано вимагають, щоб докази було зібрано у порядку, передбаченому законодавством держави суду.

Ця проблема була помічена ще до заснування ОЛАФ деякими дослідниками, які висловлювалися за наділення його повноваженнями виключно для проведення внутрішніх розслідувань, оскільки під час проведення зовнішніх розслідувань, безумовно, виникне питання домінування національної юрисдикції у кримінальному судочинстві. З цієї причини розслідування злочинів на території держав-членів ЄС має перебувати у винятковій компетенції відповідних внутрішньодержавних органів поліції [73].

Протидія незаконному обігу психотропних речовин, а також регулювання законного обороту в такій інтеграційній організації як ЄС найважливішими складовими є аспекти співробітництва держав-членів ЄС. Враховуючи той факт, що регулювання обігу психотропних речовин та боротьба з їх незаконним обігом традиційно входить у внутрішню компетенцію держав-членів ЄС, оскільки в цілому дане явище має, насамперед, національний характер, особливо важливим є завдання вироблення загального інформаційного підходу до зазначеної проблеми.

Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності (ЄМЦНН) офіційно було створено 1993 року на підставі Регламенту Ради ЄС № 302/93 від 08 лютого 1993 р. про заснування Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркоманії. ЄМЦНН мало стати незалежним інформаційним агентством Європейського Союзу, що забезпечує його та його держави-члени об'єктивною, достовірною та порівнянною інформацією на глобальному рівні щодо наркотичних засобів, наркоманії та її наслідків. ЄМЦНН є аналітичною установою ЄС [74].

Надання ЄМЦНН тільки дослідницькою функцією та функцією збору інформації мало на увазі, що ЄМЦНН не тільки не мало законодавчих повноважень у галузі протидії протиправному обороту наркотичних засобів або його регулювання, навіть ЄМЦНН, як правило, не міг брати участь у проведенні дебатів щодо наркотиків, наприклад, щодо декриміналізації чи легалізації наркотичних засобів. Так тривало до прийняття у липні 1997 р. Радою Загальної акції щодо обміну інформацією, оцінки ризиків та контролю нових синтетичних наркотичних засобів.

Одним з найважливіших положень цієї акції було наділення ЄМЦНН повноваженнями щодо збору інформації щодо нових наркотичних засобів та оцінки відповідних ризиків та передачі відповідної інформації державам-членам ЄС для вирішення питання щодо запровадження контролю щодо нових наркотичних засобів. ЄМЦНН, таким чином, був залучений до процесу прийняття рішень у зазначеній галузі діючи як координаційний центр ЄС, отримуючи та аналізуючи інформацію з використанням мережі Reitox.

Система заснована на трьох етапах, перший з яких передбачає надання інформації державами-членами Європейському моніторинговому центру над наркотиками та наркоманією або Європолу, які інформують Європейське агентство з оцінки лікарських засобів.

Необхідно також відзначити роль ЄМЦНН творця системи взаємодії між групами експертів у досліджуваній галузі, а також посадовими особами, як на урядовому, так і неурядовому рівнях. Цей факт підкреслює всю складність та комплексність проблеми поширення наркотиків та наркоманії.

Необхідно зазначити також, що ЄМЦНН у процесі здійснення своєї діяльності співпрацював з іншими міждержавними організаціями, головним чином із

Європолом, а також із Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Всесвітньою митною організацією, Всесвітньою організацією охорони здоров'я.

Сфера співпраці вищезгаданих організацій, однак, досить вузька, обмежувалася розробкою та покращенням способів обміну та сумісності інформації, пов'язаної з наркотичними засобами. Тим не менш, цей факт анітрохи не применшує ролі цієї співпраці. На мій погляд, особливо важливим є отримання найбільш повної та порівняної інформації про наркотики та наркоманію. Досягнення цієї мети є неможливим через дії лише одного органу, наділеного спеціальною компетенцією у зазначеній сфері, адже діяльність групи Помпиду традиційно зводиться до епідеміологічних проблем, пов'язаних з наркотиками, Світова митна організація могла займатися лише вилученням наркотичних засобів при перетині кордонів. Тому, для найефективнішого та найменш витратного вирішення проблеми збору інформації потрібна співпраця низки організацій, наділених спеціальною компетенцією у сфері наркотичних засобів та наркоманії.

ЄМЦНН зобов'язаний був також створити організаційну та технічну систему про програми та заходи, що здійснюються державами-членами ЄС. Головною функцією ЄМЦНН є забезпечення сумісності, об'єктивності та достовірності даних про наркотики на європейському рівні шляхом створення універсальних показників та критеріїв збору та аналізу інформації, дотримання яких рекомендувалося Центром з метою більшої одноманітності дій, що вживаються державами-членами ЄС. Також однією з головних функцій є поширення зібраної та проаналізованої інформації серед країн-учасниць ЄС та компетентних організацій.

На жаль, зазначена інформаційна функція ЄМЦНН є єдиною. ЄМЦНН не має повноважень ні на видання нормативно-правових актів ні на здійснення будь-яких примусових заходів. ЄМЦНН міг лише рекомендувати державам-

членам ЄС дотримуватися розроблених Центром критеріїв збору та аналізу інформації [74].

Проблема боротьби з протиправним оборотом наркотичних засобів вважається прерогативою держав-членів ЄС. Однак у зв'язку з цим низка вчених у галузі міжнародного та європейського права вказують на тиск держав членів ЄС на ЄМЦНН та інші спеціалізовані установи ЄС, що виявили бажання бути приєднаними до процедури боротьби з протиправним оборотом наркотичних засобів.

Як відомо, одні держави-члени дотримуються «м'якшої» політики щодо регулювання наркотиків (Нідерланди, Данія), інші — жорсткішої (Швеція). Справедливо, що зазначене явище спричиняє певні особливості інформаційної підтримки урегулювання обороту психоактивних речовин. ЄМЦНН відповідно виступає як організація «інформаційної інтеграції» держав-членів у зазначеній галузі.

Одним з найважливіших досягнень ЄМЦНН є створення мережі Європейської інформаційної системи з наркотиків та наркоманії (Reitox), що є комп'ютерною мережею, що формує інфраструктуру для збору та обміну інформацією та документацією. Це не що інше, як об'єднана база даних, що складається з інформаційних систем держав-членів ЄС.

У даний час діяльність ЄМЦНН заснована на Регламенті № 1920/2006 Європейського парламенту та Ради ЄС від 12 грудня 2006 року про Європейський моніторинговий центр над наркотиками та наркоманією . Регламент дещо розширив повноваження та структуру ЄМЦНН. Головною функцією ЄМЦНН, як і раніше, залишалася функція збору та аналізу інформації. Проте особливу роль відтепер набули питання співпраці ЄМЦНН з інститутами та агентствами ЄС, насамперед із Європолем, а також із третіми

країнами. Безсумнівно, ЄМЦНН є міждисциплінарним агентством ЄС, яке вивчає проблему наркотиків та наркоманії з точки зору громадської охорони здоров'я, кримінальної юстиції, етичних та соціальних аспектів [74].

З метою забезпечення системності та продуктивності діяльності ЄМЦНН розробляє короткострокові стратегії. В даний час основні цілі та завдання ЄМЦНН, а також основні пріоритети його діяльності закріплені у стратегії та робочій програмі ЄМЦНН. Відповідно до зазначеної стратегії, діяльність ЄМЦНН заснована на п'яти тематичних сферах, які одночасно є пріоритетними у питаннях збору та аналізу інформації про наркотики. Зокрема ними є:

- моніторинг поточного стану труднощів, що виникають на підставі поширеного використання наркотиків, у тому числі з використанням епідеміологічних показників, а також відстеження нових тенденцій, пов'язаних із наркотиками та наркоманією;
- моніторинг прийнятих щодо психотропних речовин та рішень наркоманії;
- формування інформаційного блоку про діяльність держав членів ЄС у сфері регулювання обігу наркотиків, а також спрощення системи обміну зазначеної інформації між державами-членами ЄС;
- оцінка ризику нових психотропних засобів і підтримка інформаційної системи про них;
- розробка методів та інструментів допомоги державам-членам ЄС у моніторингу та оцінці їх національних політик та допомозі Європейської комісії у моніторингу та оцінці політики Європейського Союзу в галузі урегулювання обороту психоактивних речовин.

Стратегія підкреслює, що збір інформації не є самоціллю, а має бути належним чином проаналізовано та систематизовано для забезпечення її корисності у роботі зацікавлених осіб та організацій.

Однією з цілей стратегії є розробка процедур перевірки якості статистичного аналізу зібраної інформації, а також запровадження нових систем стримування та протипаг для забезпечення якісної та прозорої роботи ЄМЦНН.

У процесі здійснення діяльності ЄМЦНН тісно співпрацює із низкою інститутів ЄС. Так, ЄМЦНН взаємодіє з Європейським парламентом, насамперед, через Комітет із громадянських свобод, юстиції та внутрішньодержавних справ, а також Комітет з бюджету та Комітет з бюджетного контролю з питань фінансування.

Зазначена інформація свідчить про кілька обставин, що мають вагомим теоретичне та практичне значення. Статус ОЛАФ відзначається змішаним характером: з одного боку організація наділена повноваженнями боротьби з шахрайством та іншими посяганнями на фінансові інтереси ЄС, що є найбільшою інтеграційною освітою, а з іншого боку - покликана сприяти боротьбі зі злочинами шахрайства в суверенних державах-членах ЄС. ОЛАФ наділений певними повноваженнями, що реалізуються у момент виконання зовнішніх та внутрішніх розслідувань, зокрема у сфері збирання доказів скоєння злочинів, які віднесені до його компетенції.

ЄМЦНН є агентством ЄС, що сприяє здійсненню ефективного попередження незаконному обороту наркотичних засобів через здійснення функції збору інформації. Необхідно виділити такі ключові аспекти цієї функції:

- 1) Насамперед ЄМЦНН здійснює первинний збір інформації про наркотичні речовини та проводить її аналіз, а також доводить до відома інститути ЄС та держави-члени ЄС. У цьому контексті ЄМЦНН можна назвати установою

«інформаційної інтеграції» держав-членів у галузі наркотиків. Таким чином ЄМЦНН здійснює функцію великомасштабного поширення інформації про загрози, пов'язані з наркотиками.

2) Одним з головних досягнень ЄМЦНН є створення інформаційної мережі Reitox, яка суттєво спрощує збір, аналіз та поширення інформації, пов'язаної з наркотиками.

3) ЄМЦНН також здійснює розробку рекомендацій щодо запобігання наркотичній залежності, що є суттєвою частиною діяльності ЄС у сфері протидії незаконному обігу наркотиків.

РОЗДІЛ 3

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС У СФЕРІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

3.1. Правове регулювання поліцейського співробітництва України з ЄС

Співпраця країн-учасниць Європейського Союзу уже в кожній галузі суспільного життя являється необхідною умовою для нормальної діяльності Союзу. На мій погляд, найбільш пріоритетним напрямком для кооперації між країнами являється співпраця у протидії та попередженню злочинності. Хоча це входить до компетенції держави, деякі незаконні дії настільки небезпечні, що з ними потрібно більш ефективно боротися за допомогою спільних національних зусиль. У результаті його варто зазначити, що ефективність запобігання та здійснення слідчих дій з метою розкриття кримінальних злочинів нерозривно пов'язана із кваліфікацією службовців правоохоронних органів. Спираючись на вищезазначене, то слід зробити висновок, що допомога країнам-учасникам у проведенні навчальних процесів для підвищення кваліфікації персоналу, здійснення конкурсів по обміну висококваліфікованими працівниками та забезпечення обладнанням, потрібного для реалізації кримінального переслідування, несе важливе значення.

Співпраця поліції набула особливого значення в контексті інтеграційного процесу Україна-ЄС, що вимагає не лише спільних зусиль країн для кращого використання наявних можливостей міжнародного поліцейського співробітництва, а й скоординованих національних та регіональних заходів міжнародного рівня.

Співпраця МВС України з Європолем закріплена Законом України від 5 жовтня 2010 р. № 2576-VI «Про затвердження Угоди про стратегічне

співробітництво між Україною та Європолом» [75]. З ціллю реалізації спільної домовленості з Україною та ЄС у галузі взаємної політики запобігання злочинних діянь затвердженого МВС України від 16.03.2015 р. № 271 [76].

Основною ціллю домовленості, окресленої в Угоді, вважається покращення, значне підсилення співпраці країн-учасниць Європейського Союзу, які функціонують через Європол, з Україною у протидії критичним проявам міждержавних кримінальних правопорушень, проведення слідства, у формі обміну стратегічною та технічною інформацією.

Стратегічними цілями співпраці на даний момент являється:

- організація постачання цілим комплексом послуг з оперативного забезпечення функціонування правоохоронних органів;
- поліпшення координації діяльності державних поліцейських органів ЄС;

Градація співробітництва Європолу, як основного оперативного агентства ЄС з Україною було зумовлено необхідністю підкреслення пріоритетів досліджень з метою поширення інформації серед країн-учасниць ЄС у протидії злочинним діянням, недоліками цієї активності й потребою у вдосконаленні. Унікальна здатність Європолу керувати такою інформацією дає змогу розвивати інформаційну базу, яка може сприяти ефективній оперативній реакції на критичні загрози безпеці. Для цього необхідно створити в Україні спільний інформаційний простір, що охоплює всі правоохоронні органи.

Становлення та градація спільного інформаційного простору України та суміжних національних інформаційних системних носіїв має реалізуватися на міжсекторних та міжрегіональних позиціях, всеосяжно та системно підходити до правових, організаційних та технічних питань. Запровадження нових технологій та уточнення інформаційного законодавства мають базуватися не лише на необхідності оптимізації діяльності в рамках даного національного

органу, а й на підвищенні дієвості міжвідомчої співпраці та надання державних послуг. Також сьогодні конче потрібно співробітництво з іноземними державами, а також міжнародними організаціями в галузі інформації, що надасть перспективу в інтеграції до європейського простору інформації, особливо у галузі протидії кримінальним правопорушенням [77][6, с. 53].

Можливість Європейського Союзу більш ефективної протидії міждержавному тероризму з'явиться у результаті вдосконалення сфери оперативного обміну інформації. Для цього варто розпочати розроблення, модернізованих під новий час, методик боротьби та розслідувань злочинних діянь та удосконалення позитивного досвіду.

Пунктом 4 статті 5 Рішення фіксується, що одним із доручень Європолу являється допомога країнам-учасникам у галузі освіти, техдопомоги, досліджень запобігання злочинам, запровадження технічних і судових методів аналізу та розслідування.

Європол допомагає правоохоронним силам країн-учасниць і державам - підписантам домовленості про кооперацію, шляхом:

- сприяти інформаційному обміну;
- збирати, порівнювати й аналізувати інформацію про скоєні кримінальні правопорушення ЄС;
- передача інформації щодо взаємозв'язку різних злочинів до компетентних органів ЄС;
- допомагати органам слідства країн-учасниць, передаючи інформацію через їхні державні офіси зв'язку з Європолом;
- розробка комп'ютерних систем (інформації, аналізу, індексації), потрібних протидії злочинності;

- безпосередня участь у спільній слідчій групі;
- ініціювання слідчого процесу у кооперації із уповноваженими органами відповідної країни-учасниці з ціллю розкриття конкретних правопорушень;
- надавати аналітичну і технічну підтримку у момент здійснення службових операційних дій, орієнтувати та здійснювати контроль над розмірами витрат ресурсів, що використовуються з ціллю протидії міждержавним кримінальним правопорушенням;
- здійснювати кварталні стратегічні звіти та аналізувати злочинність, спираючись на інформацію, що надається країнами-учасницями, третіми країнами та міждержавними партнерами;
- підтримувати бази даних на різні теми (до прикладу, дитяча порнографія);
- надавати інформаційну допомогу слідствам, які здійснюються країнами-учасницями. Європол підтримує країн ЄС у організації загального суспільного порядку, у випадках, коли проводяться розважальні заходи із великим скупченням людей [78].

Згідно з розділом VI рішення Ради Європейського Союзу про створення Європолу, було визначено та сформовано організацію внутрішньої структури Європолу. Адміністративна рада являється основним органом, чії повноваження закріплені рішенням Ради Європейського Союзу.

Адміністративна рада формується з одного дипломатичного представника від кожної країни-учасниці та Бюджетного комітету ЄС і призначають Голову та віце-голову Ради. Один раз на шість місяців правління організовує засідання. Зазвичай, остаточний вердикт виноситься після погодження більшості представників, а точніше двома третинами учасників. Серед повноважень Адміністративного комітету Європолу визначають можливість брати участь у

проектуванні і прийнятті рішень Радою Європейського Союзу у галузі формування діяльності Європолу.

Глава Європолу має низку зобов'язань, за які відповідає персонально:

- виконувати покладені на Європол завдання та вирішувати поточні управлінські питання;
- готує проекти рішень адміністративної ради, виконує їх та відповідає на запити адміністративної ради;
- надання допомоги голові виконавчого комітету у готуванні засідання;
- розробка проекту кошторису доходів і видатків Європолу та штатного розпису офісу разом з планом його роботи;
- здійснення бюджету Європейського поліцейського агентства;
- інформувати Адміністративну раду щодо результатів виконання Європолом пріоритетів, визначених Радою Європейського Союзу та зовнішніх зв'язків Європолу;
- організувати ефективні процедури моніторингу діяльності Європолу та звітувати перед Радою;
- виконання інших завдань.

Генеральний директор Європолу є представником Агентства і несе відповідальність за виконання своїх обов'язків в Адміністративній раді Європолу.

Достатньо значим у підтримці співпраці поліцейських органів України та ЄС вважається допомога у проведенні нових навчальних програм для робітників системи правоохоронних органів задля організаційно-правової системи співпраці з питань обміну інформацією, спільної діяльності стовосно викриття

та проведення слідчих дій з ціллю розкриття злочинних діянь. Такі завдання покладаються на Європейський поліцейський коледж.

Рішення Ради ЄС 2005/681/ЖНА визначає головну мету та завдання Європейської поліцейської академії (CEPOL):

- організація та проведення тренінгів для старших офіцерів поліції з ціллю покращення їх розуміння національних поліцейських систем держав-членів, транскордонного поліцейського співробітництва в рамках ЄС, функціонування та ролі міжнародних інституцій, у тому числі ЄС, у боротьбі зі злочинністю (Європол, організація Євроюст тощо);
- сприяння розробці навчальних програм для поліції держав-членів щодо транскордонного співробітництва між поліцейськими органами;
- розробляти навчальні програми та навчати поліцейських у країнах-кандидатах на ЄС. Виконуючи свій мандат, Європол співпрацює з установами ЄС, відповідальними за правоохоронну діяльність, навчання ЄС, а також з країнами-кандидатами на членство в ЄС.

У 2021 році Міністерство внутрішніх справ України підписало з CEPOL робочу угоду, яка є правовою основою співпраці, яка визначає взаємодію між Міністерством внутрішніх справ України та відомством, включаючи обсяг та форму участі українських представників, згідно з договором визначити пункт зв'язку та оператора мережі E-Net (відповідного структурного підрозділу МВС).

Консультативна Місія ЄС з реорганізації підрозділу громадської безпеки (КМЄС) — це цивільна дорадча місія, започаткована Європейським Союзом у 2014 році на запит України. Правовою основою є письмова домовленість між Україною та ЄС про реструктуризацію статусу Консультативної ради ЄС із підрозділу громадської безпеки України (підписана в Брюсселі 17 листопада

2014 р., ратифікована 4 лютого 2015 р. Законом України № 142- VIII, Підписано 13 березня 2015 року) [79].

Ціллю даної Угоди КМЄС в Україні є реструктуризація підрозділу громадської безпеки України, засновану Радою Європейського Союзу відповідно до Рішенням 2014/486/CFSP. Місія надає стратегічні поради щодо реформ на центральному та міжрегіональному щаблях, щоб продемонструвати відданість України зменшенню корупції, відновленню спроможності управління безпекою та забезпеченню верховенства права.

Міністерство внутрішніх справ та КМЄС працюють на основі щорічного, затвердженого письмово планування операцій задля проекту міжнародної технічної допомоги «Оперативна допомога стратегічним консультаціям стосовно реорганізації підрозділу громадської безпеки в Україні». Зокрема, Місія надає підтримку в таких напрямках:

- розвиток спроможності в управлінні змінами, внутрішніх комунікаціях, стратегічному плануванні;
- охороняти громадський порядок (зміцнювати стабільність концепції поліцейського діалогу, вивчати передовий досвід громадського порядку);
- взаємодія поліції та громади;
- розслідування злочину;
- стратегічна комунікація та об'єднані з нею питання;
- швидка відповідь на злочинні діяння, вчинені на основі ненависті/дискримінації,
- забезпечити гендерну рівність,
- покращити адміністративні послуги.

В результаті роботи за період 2019-2021 роки було організовано та реалізовано постачання персональних засобів профілактики та захищення від можливого зараження COVID - 19 та інших різновидів мутаційних форм даної інфекційної хвороби; на основі Державної прикордонної служби розроблено електронні додатки для реалізації зустрічей в онлайн режимі, уже здійснено декілька зустрічей в онлайн режимі з метою обговорення координаційних методів дій КМЄС; гарантована та підготована участь керівників КМЄС у нараді міжвідомчого робочого угруповання достатньо високого рівня не виходячи за рамки впровадження Стратегії об'єднаної організації кордонів до 2025 року ; опрацьовано основні сфери співпраці з Регіональними офісами КМЄС; уже підготовані думки та заяви до можливостей співробітництва з КМЄС на 2021 рік [80].

Письмова домовленість між Україною та ЄС про повернення громадян та осіб без статусу громадянина, які проти правил перетнули кордон держави-учасниці Угоди або ж перевищила термін дозволеного перебування на території, яка була підписана 18 червня 2007 р. (ратифікована Верховною Радою України 15 січня 2008 р.). Для нагляду за виконанням умов цієї Угоди створено Спільний комітет з реадмісії (JRC). Засідання JRC чергуються між Україною та Брюсселем двічі на рік. Взаємодія між Україною та ЄС в рамках угоди про реадмісію координують Міністерство внутрішніх справ України та Національна міграційна служба України. З метою подальшого вдосконалення та імплементації відповідних процедур угоди про реадмісію між Україною та ЄС ведуться переговори з державами-членами ЄС щодо укладання угоди про імплементацію документа. Переговори з уповноваженими органами країн-учасниць ЄС веде Державна міграційна служба України.

Нові повідомлення, викликані сепаратизмом, транскордонною й організованою злочинністю, вимагають реструктуризації державної системи провоохоронних органів та Міністерства внутрішніх справ України.

Серед численних напрямків реформи також визначено укріплення кооперації із європейськими інститутами. Структура та порядок функціонування правової поліцейської співпраці між Україною та ЄС ґрунтується на наднаціональному мандаті, пред'явленому окремими статутними повноваженнями Міністерства внутрішніх справ України стосовно протидії злочинності, але в Європолі він обмежений, але не врегульований. Враховуючи досвід Європолу, цей підхід довів свою ефективність, оскільки перед вступом до ЄС орієнтується на інтереси всіх країн-членів ЄС і держав-кандидатів [80].

У результаті плідної співпраці української системи правоохоронних органів і Європейським поліцейським агенством на підґрунті підпичаної домовленості щодо стратегічної співпраці реалізується плідна діяльність стосовно фіксування, утримування і запобігання злочинних діянь. Ефективне здійснення такої співпраці вимагає регулярного розвитку нормативно-правової бази на законодавчому і галузевому рівнях регулювання. Дії та зусилля мають бути належним чином скоординовані в рамках Європолу, щоб якомога більшою мірою боротися із сепаратиською діяльністю.

3.2. Взаємодія України з органами поліцейського співробітництва ЄС

Кооперація з Україною та ЄС вважається пріоритетною серед досягнень українського уряду. Конституція України визначає незворотний стратегічний напрямок для країни, що робить її повноправним членом Європейського Союзу.

Згідно з Угодою про асоціацію, підписаної у 2014 році між Україною та Європейським Союзом, Україна зобов'язалася вести політику кооперації із Європейським Союзом у протидії активному відмиванню коштів, тероризмом та грошовою підтримкою, що здійснюється на користь тероризму, наркобізнесом, злочнам та протиправною, включаючи й іншу можливу діяльність –незаконним транспортуванням телефонів, одягу та інших речей через кордони держав,

фінансовими злочинами, підробкою та кіберзлочинністю або комп'ютерною злочинністю. Дані обов'язки викладені в розділі III «Правосуддя, свобода та безпека» Угоди про асоціацію.

У статті 22 Угоди зазначено, що «підписанти зміцнюють міжрегіональну та міждержавну співпрацю у даній галузі, включаючи кооперацію з Європолем». Відповідно до п. 2. Ст. 24 Угоди обидві країни погоджуються співпрацювати в галузі міжнародного права, юстиції та протекції неповнолітніх базуючись на відповідних офіційних багатосторонніх нормативно-правових актах.

Європол вважається організацією у галузі поліцейської співпраці ЄС, який є уповноваженим проводити операції з метою протидії міждержавній злочинності, включаючи торгівлю людьми, нелегальною імміграцією, актами тероризму, бізнесу, що здійснює свою діяльність поза сплатою державних податків, розповсюдженням порнографії, виробництвом підроблених грошей та інших платіжних засобів, а також відмиванням валюти [77].

Угода про стратегічну співпрацю між Україною та Європолем була підписана в Києві 4 грудня 2009 року під час саміту Україна-ЄС. У 2010 році в Україні було створено Національний контактний пункт Європолу. 14 грудня 2016 року Україна та Європол підписали угоду про оперативне та стратегічне співробітництво, яка набула чинності 12 липня 2017 року, послідовно припиняючи діяльність попередньої угоди 2009 року. Нова угода має на меті налагодити співробітництво між Україною та Європолем задля здійснення підтримки України та держав-учасниць ЄС у попередженні і протидії злочинам, здійсненим групою осіб, терористичним діям та решті форм міждержавних злочинів, звертаючи увагу на спосіб інформаційного обміну [80].

У той же час у статті 4 Угоди зазначено, що, окрім інформаційного обміну, згідно з мандатом (дозволом) Європолу, кооперація також може містити допомогу співробітникам у навчальному процесі задля здобуття або

покращення експертних знань, загальної інформації, проводити стратегічний аналіз самостійно, інформації, що містить послідовну процедуру проведення кримінального слідства, інформації щодо способів попередження злочинних діянь, а також участь в освітніх, наукових заходах, в консультаціях та допомога в різних кримінальних розслідуваннях. Отже, згідно з Угодою, українська поліція має право на кооперацію у спільній правоохоронній діяльності зі своїми колегами з ЄС, здійснювати обмін та аналізувати інформацію, що є важливою для кращого та швидшого виявлення правопорушників, що в розшуку, організувати міждержавні розшукувальні угруповання та здійснювати відповідну діяльність у подібних угрупованнях.

Відповідно до Угоди, державним пунктом зв'язку та кооперації Європолу на території України закріплено Офіс зв'язку Європолу Національної поліції України, який також є частиною Департаменту міжнародної поліцейської кооперації. Даний підрозділ є центральним та виконує координаційну та коопераційну функції серед українських та іноземних правоохоронних органів стосовно питань Європолу. Кооперація з питань інформаційного розповсюдження між Україною та Європолом діяла до моменту підписання угоди про поновлення - 11 березня 2015 року було домовлено про усвідомлення обома сторонами про установлення незагрозливих ліній зв'язку та викладено у формі меморандуму, що і стало реальним правовим базисом у режимах «сьогодні» і «зараз» [80].

Євроюст був заснований рішенням Ради Європейського Союзу від 28 лютого 2002 року із ціллю покращення якості протидії тяжким злочинам. Місія Євроюсту полягає у наданні підтримки органам правопорядку у сфері поліцейської співпраці ЄС у протидії транскордонній злочинності, включаючи кіберзлочинність, шахрайство, корупцію, відмивання коштів та екологічні

злочини. З цією метою Євроюст координує інформаційний обмін, надання правової допомоги і процес екстрадиції.

Україною була підписана угода щодо кооперації з Євроюстом до зміни статусу Євроюсту 27 червня 2016 року. Ратифікація Україною Угоди припала на 8 лютого 2017 року, а набуття чинності датується 2 вересня 2017 року. Угода спрямована на посилення співпраці України з Євроюстом у боротьбі з серйозними злочинами, включаючи організовану злочинність та тероризм. Компетентним органом в Україні для виконання угоди є Генеральна прокуратура України.

Домоленість у вигляді Угоди визначає, що Україна відповідає згідно з актуальним існуючим державним законодавством за будь-які збитки, вчинені громадянам, особам без громадянства та іншим через юридичну або ж фактичну помилки в даних, що Україна має право надіслати до Європейської судової системи, юстиції прокурора з питань зв'язку, функції та компетенцію якого визначає Україна.

Достатня кількість напрямків та досягнень наявна у співпраці України з Європолем. Для інформаційного обміну створена безпечна та конфіденційна мережа SIENA, створена Європолем - правоохоронні органи України експлуатують дану систему задля здійснення перевірки фізичних, юридичних осіб, включаючи уповноважені органи з метою перевірки товару. Надходження інформації у дану систему гарантує початок проведення слідчих дій, а далі для відкриття кримінального провадження [81].

Штаб-квартира Європолу та Національна поліція України розпочала обмін співробітниками ще у 2018 році, тоді й розпочав свою роботу офіційний представник нацполіції в Нідерландах. Постійна допомога з боку України Європолу у проведенні розслідувань у справах щодо незаконного обігу

пестицидів в операціях Silver AX, у результаті якої конфіскують рекордну кількість нелегальних або підроблених видів пестицидів серед кордонів та кпп країн ЄС кожного року. У 2017 році Україна зайняла перше місце серед держав-членів по кількості конфіскованих фальсифікованих пестицидів.

Також проєкт Європолу Smoke отримав підтримку з боку України у вигляді участі в протидії протиправному виробництву, контрабанди та обороту шкідливих табачних продуктів. Визначною датою являється грудень 2017 року, так як саме у цей період була проведена операція Національною гвардією Іспанії із допомогою Європолу, Державної прикордонної служби України, болгарської, румунської і грецької поліцій, по затриманню злочинного угруповання з 18 осіб.

Українська поліцейська кооперація з Європоллом також зачіпає сферу протидії численним різновидам зброї, яку правопорушники намагаються провезти через кордони ЄС. Завдяки спільній, злагодженій кооперації України та Європолу, правопорушникам не вдалося подолати українсько-молдовський кордон, перевозячи 578 одиниць забороненої вогнепальної зброї, 5 вибухівок й 1 пакет радіоактивних матеріалів.

Кооперація у Місії ЄС (Консультативна місія Європейського Союзу в Україні) стосовно підтримки охорони кордонів в Україні та Молдові стартувала, не схожу на попередні, модернізовану місію «Оріон» у кооперації з Європоллом, у результаті якої було вилучено 300 одиниць малої зброї, 1500 одиниць великої, більше 140 тисяч бойових припасів та більше 200 кілограмів вибухівки, яку було кофісовано на кордоні у правопорушників у 2018 році.

2019 рік важливий тим, що Україна була приєднана до постійно діючої спецоперації MISMED, яка є координована, звісно ж, Європоллом. Головною

ціллю даної операції була протидія протиправному обороту фальсифікованих ліків.

Річний звіт 2020 року показує, що в результаті проведення спеціалізованої операції «MISMED» було попереджено та затримано 12 організованих незаконних угруповань і взято під арешт 165 членів протиправних угруповань, включаючи українські угруповання. Продаж фальсифікованих лікувальних препаратів, видаючи їх за оригінал, спричиняє велику кількість смертей, які можна кваліфікувати як убивство або ж шахрайство та на цьому злочинці, на жаль не зупиняються та торгують на чорному ринку навіть протипухлинними ліками, які попередньо були взяті з пограбованих аптек різних міст. Спортивні змагання, спортсмени та люди, які не можуть зупинитися перед шкідливими звичками - їх головна ціль, яку вони успішно здійснювали у вигляді збуту анаболітичних стероїдів у якості додатку до звичайного раціону під час спортивних змагань та з вагомою ціною, ціною життя, до 20 лютого 2020 року, але, на щастя, раніше зазначеної дати, було успішно оголошено про закриття міждержавного синдикату євроюстом [81].

Українська та Європейська кооперація була корисною не лише у вище зазначених досягненнях, а й у протидії модернізованим формам злочинних діянь - злочини в електронній мережі, економічні злочини. Шахрайство в інтернеті - найбільш розповсюджений вид кримінальних правопорушень, отже у липні 2018 року розслідувальному угрупованню, координованого Європоллом та Євроюстом, пощастило розкрити організатора оманної операції в інтернетмережі, який викрав близько 18 мільйонів євро серед середньостатистичного, за рівнем заробітної плати, населення.

Травень 2019 року визначний для правоохоронних органів тим, що Україна виявила бажання взяти участь у відомій міждержавній операції Європолу, Євроюсту та США щодо протидії міжнародній кримінальній мережі

GozNum, яка діяла у сфері кіберзлочинності та виявляла свою діяльність у формі надання «оренди» вірусного програмного забезпечення, з яким було досить просто дістати доступ до банківського рахунку будь-якої особи, яка стала жертвою шахрайства в інтернеті, а також шахраї могли отримати доступ до конфіденційної інформації юридичних осіб.

Серед численних та успішних спецоперацій, у яких була учасником Україна, стартує п'ята, яку правоохоронні органи нашої держави також не пропускають та йдуть на зустріч кооперації з Євроюстом, Європолем та Європейською банківською федерацією European Money Mule Action у протидії схемам відмивання грошей за участі «мулів» - осіб, які оплачують послугу надання власних рахунків з ціллю відмивання коштів, без жодної підозри про подібний характер дій. Операція, була завершена в листопаді 2019 року, виявила 3833 «фінансових мула» та 386 роботодавців з організованих злочинних угруповань, з яких 228 були заарештовані. За результатами цієї операції розпочато 1025 кримінальних проваджень, понад 650 банків країн-учасниць виявили 7520 шахрайських операцій та уникнути збитків на суму 12,9 млн євро. Співпраця з Європолем та Євроюстом є не лише вкладом України у спільну боротьбу з міжнародною злочинністю в Європі, але й вигідною для неї.

Жовтень, 2018 рік, французька жандамерія здійснила значний протиправний у боротьбі проти корупційних дій, а точніше за допомогою Європолу та України, французький орган поліцейського розшуку викрив українською корупціонером, який ухилявся від відповідальності, методом гонки (перебіг з однієї країни в іншу). Серед володінь українського правопорушника налічувались: замок, антикварний Rolls-Royce Phantom, три картини Сальвадора Далі та зберегти це майно йому не вдалось, так як на нього було накладено арешт.

Існує достатня кількість відповідей на запитання: «Чому кооперація України з Європейським поліцейським агентством та Європейським агентством із співробітництва у сфері кримінального правосуддя є ефективною та вигідною для України?» [80].

Перше, увесь перелік правоохоронних органів України, який міститься в Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» володіють прерогативою швидкого обміну інформацією, яка несе терміновий та важливий характер, з колегами з ЄС для проведення ефективних слідчих дій у кримінальних провадженнях.

Друге, слідчі, агенти України постійно вдосконалюються, а точніше йде робота над активним підвищенням та покращенням навичок, знань, здібностей, у результаті кооперації з міждержавними розслідувальними угрупованнями та участь в інших європейських завданнях.

Третє, у результаті такої кооперації українські правоохоронні органи мають можливість швидко знаходити та повертати на Батьківщину підозрюваних у тяжких злочинних діях, які діють по формулі гонки, як, вище зазначений, багатоміліонний корупціонер.

Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності (EMCDDA) був створений у 1993 році для спільної боротьби з негативними наслідками поширення та зловживання наркотиками. (Дата утворення Моніторингового центру Європейського Союзу з питань наркотиків та наркотичної залежності (EMCDDA) фіксується 1993 роком. Ціль даної організації - протидія розповсюдженню наркотичних, психоактивних засобів та боротьба з наслідками вживання таких препаратів.

Січень, 28-й день, 2010 рік, Міністерство охорони здоров'я України та EMCDDA доходять до взаєморозуміння та підписують відповідний дружній меморандум.

Відповідно до умов меморандуму, дві сторони мають виконувати плідну роботу над покращенням стабільної інформаційної кооперації щодо виникнення нових видів наркотичних засобів та техніки їх виготовлення, обіг яких є незаконним. Підкреслюючи виготовлення новітніх методологій здійснення функції контролю щодо вжиття речовин, що підпадають під заборонену категорію.

Місія ЄС із сприяння молдово-українському кордону (EUBAM) розпочала роботу у 2005 році. Правовою основою EUBAM є Меморандум про взаєморозуміння, підписаний 7 жовтня 2005 року між Європейською Комісією та урядами України та Республіки Молдова.

Даний меморандум, домовленість, визначає мандат та статус місії, включаючи способи кооперації. Фінішні строки дії мандату датуються 30 листопада 2020 роком, але дві сторони дійшли згоди щодо подовження мандату. Завданням EUBAM є підтримка та допомога у впровадженні прикордонних правил, практик, які є не нижчі за встановлені європейські стандарти та обов'язково є зручними для обох країн-партнерів [81].

Співпраця Молдови та України несе результати покращення міждержавної кооперації прикордонних та митних служб, правоохоронних органів. Такі результати були досягнуті внаслідок роботи Місії.

Три мети, які мають бути досягнуті в результаті виконання домовленості, Меморандуму: здійснення дій, направлених на мирне вирішення придністровського конфлікту, способами, які спрямовані на укріплення довіри та газулях митної, торговельної, транспортної, транскордонної діяльності;

забезпечення повного впровадження практики інтегрованого управління кордоном (ICM) на молдовсько-українському кордоні; підтримка урядів України та Молдови у протидії транскордонній злочинності.

Зустрічі з ціллю обговорення направлення дій Місії EUBAM в Україні та Молдові Консультативний комітет організовує один раз на шість місяців регулярно. Координаційний комітет засідає кожного місяця у, попередньо визначену дату, запрошуюючи дипломатичних представників України та Молдови.

Протиправна імміграція, товарний, транспортний, засобів, що відносять до категорії психотропних, обіг, торгівля людьми, здійснена на територіях України та Республіки Молдова, захищаються органами кооперації такими, як: Інтерпол, Європол, Frontex, Всесвітня митна організація та уповноваженими агенціями держав-учасниць ЄС, як Австрія, Німеччина, Польща, Румунія. Такі операції проводяться у рамках спільної праці місії EUBAM з Прикордонними, митними управліннями України та Молдови.

Десятий зі'зд присвячений проблемам прикордонної митниці у форматі Україна-ЄС-Республіка Молдова та дійшли до висновку, що у результаті допомоги ЄС місія EUBAM сконцентрує увагу та сили на підтримці України та Республіки Молдова, щоб вирішити проблеми інтеграції кордону між Україною та Республікою Молдова, управління, демаркація центральної частини українсько-молдовського кордону (Придністров'я), здійснення поправок у митному режимі та гарантування належного прикордонного режиму на українсько-молдовському кордоні, серед інших пріоритетів.

Отже, таким способом, кооперація інституцій між Україною та ЄС буде ще одним кроком, який наблизить Україну до стандартів Європейського Союзу у галузі безпеки. До того ж, значний розвиток форм кооперації держав з питань

протидії міждержавній організованій злочинності, терористичним актам, протиправною іміграцією та іншим соціально небезпечними явищами прискорить євроінтеграцію України та входження України до найрозвиненіших та найдемократичніших країн сучасного світу.

ВИСНОВКИ

Кооперація поліції у Європейському Союзі та у світовому масштабі, за умов глобалізації та інтеграції, формує потребу в об'єднанні країн та покращенні ефективності використання вже наявних можливостей міждержавної кооперації поліції, а також прийняття на державному та міжнародному рівнях скоординованих заходів щодо удосконалення правового регулювання.

Співробітництво країн у галузі боротьби зі злочинністю пройшло тривалий шлях розвитку. Необхідність взаємодії з питань видачі злочинців, проведення спільних дій виникла ще на зорі державності. Більшість становлення міжнародного співробітництва країн відбувалося за умов роз'єднаності та постійних військових конфліктів між країнами, порівняно невисокому рівні розвитку норм міжнародного права. Останнім часом на загальносвітовому та регіональному рівнях достатньо активним є розвиток поліцейської кооперації.

Слід зазначити, що результатом еволюції (становлення та розвитку) поліцейської системи став тривалий, поетапний розвиток поліцейського співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю. Основними ознаками цієї генези були дії до формування Європейського Союзу, побудова третьої опори ЄС, укладання Лісабонського договору 2007 р., об'єднання першої та третьої опор у наднаціональну систему.

Основним досягненням, що характерний даному етапу, є значне розширення території Європейського Союзу і внутрішній ефективний розвиток, що, на жаль, призвело до підвищення відсотку транснаціональної злочинності в державах-членах Європейського Союзу.

До перших кроків держав - членів ЄС у сфері інформаційної взаємодії в галузі боротьби зі злочинністю став комплекс заходів, вжитих поза правовою системою Співтовариств, а з використанням окремих елементів

міжнародноправових механізмів. Ухвалення рішення про створення Шенгенської системи (Шенгенська угода 1985 р. та Конвенція про її застосування 1990 р.) багато в чому визначалося необхідністю забезпечення державами - членами ЄС реалізації права на свободу пересування своїх громадян, що вимагало також вжиття додаткових заходів, спрямованих на підвищення ефективності поліцейського співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю за умов скасування внутрішнього прикордонного контролю між країнами Шенгенської угоди.

Ключова роль в організації такої взаємодії всередині Європейського Союзу належить Шенгенській інформаційній системі, що зарекомендувала себе як найоптимальніший і найефективніший інструмент у боротьбі зі злочинністю.

Паралельно з SIS існують й інші інформаційні бази у Євросоюзі, які зберігають інформацію різних типів та формату, але, все ж таки, Шенгенська інформаційна система другого покоління та автоматизована інформаційноаналітична система Європолу (TECS) є пріоритетами у сфері поліцейської кооперації.

У результаті скасування кордонів та прикордонного контролю між країнами-членами ЄС утворюється не лише спільний внутрішній ринок, а й уніфікований географічно розширений кримінальний простір. Це негативно впливає на протидію організованій злочинності та загрожує безпечному перебуванню людей у країнах ЄС. Так, транскордонна мобільність національних поліцейських органів є високою, але, все ж, вони не можуть встигати реагувати абсолютно на всі злочинні елементи. У зв'язку з цим держави-члени ЄС неодноразово під час зустрічей заявляли про необхідність створення наднаціонального поліцейського органу, який здійснював би координацію співпраці між державами-членами та органами кримінального переслідування у сфері боротьби зі злочинністю. Таким органом стала Європейська поліцейська організація.

Європол займає особливе місце в інституційному механізмі ЄС. Основна мета Європолу - розвиток взаємної співпраці компетентних органів країн-членів у боротьбі та запобіганні організованій злочинності, тероризму та інших тяжких форм злочинності, що зачіпають дві або більше держав-членів.

Серед установ із судової кооперації слід відзначити Європейську організацію правосуддя або Євроюст, призначенням якої є підтримка та посилення координації та співпраці національних органів, відповідальних за проведення розслідувань та кримінального переслідування за фактами тяжкої злочинності, яка торкається двох або більше держав-членів або вимагає проведення кримінального переслідування на загальних засадах - виходячи з операцій, що здійснюються органами держав-членів та Європолом, та на базі наданої ними інформації.

Потреба в такому органі як Євроюст об'єктивно існує і з кожним днем зростає. Євроюсту належить величезна роль у справі налагодження взаємин між органами слідства різних держав, особливо у випадках, коли йдеться про транснаціональні злочини. Не можна очікувати, що прокурор кожної країни буде добре знайомий із процесуальним законодавством іншої країни, тому об'єктивно існує потреба в посереднику. Євроюст здійснює свою діяльність за умов великих відмінностей у судових системах держав-членів ЄС. Ці відмінності стосуються як кримінального права, і кримінального процесу. Відмінності спричиняють великі складнощі при наданні правової взаємодопомоги та неможливість побудувати звинувачення, що злочинці використовують до своєї вигоди. Всі ці обставини лише наголошують на необхідності зміни структури, яка б зробила співпрацю між правоохоронними органами більш ефективними. Євроюст, який має у своєму складі старших прокурорів від кожної держави-члена, є, безумовно, затребуваним інститутом у боротьбі зі злочинністю в ЄС.

Статус OLAF має змішаний характер: з одного боку організація наділена повноваженнями боротьби з шахрайством та іншими посяганнями на фінансові інтереси ЄС, що є найбільшою інтеграційною освітою, а з іншого боку - покликана сприяти боротьбі зі злочинами шахрайства в суверенних державах-членах ЄС. OLAF наділений певними повноваженнями, що реалізуються під час проведення зовнішніх та внутрішніх розслідувань, зокрема у сфері збирання доказів скоєння злочинів, які віднесені до його компетенції.

Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності є агентством ЄС, що сприяє здійсненню ефективної протидії незаконному обігу наркотиків через здійснення функції збору інформації.

Насамперед ЄМЦНН здійснює первинний збір інформації про наркотичні речовини та проводить її аналіз, а також доводить до відома інститути ЄС та держави-члени ЄС. У цьому контексті ЄМЦНН можна назвати установою «інформаційної інтеграції» держав-членів у галузі наркотиків. Таким чином ЄМЦНН здійснює функцію великомасштабного поширення інформації про загрози, пов'язані з наркотиками. Одним з головних досягнень ЄМЦНН є створення інформаційної мережі Reitox, яка суттєво спрощує збір, аналіз та поширення інформації, пов'язаної з наркотиками. ЄМЦНН також здійснює розробку рекомендацій щодо запобігання наркотичній залежності, що є суттєвою частиною діяльності ЄС у сфері протидії незаконному обігу наркотиків.

Співпраця між Україною та ЄС є одним із пріоритетів українського уряду. Конституція України визначає незворотний стратегічний напрямок для країни, що робить її повноправним членом Європейського Союзу.

Завдяки тісній співпраці українських правоохоронних органів та Європейського поліцейського агентства на основі угоди про стратегічну співпрацю здійснюється ефективна діяльність щодо виявлення, стримування та запобігання злочинам. Це потребує постійного розвитку нормативно-правової

бази на законодавчому та галузевому рівнях регулювання. Дії та зусилля мають бути належним чином скоординовані в рамках Європолу, щоб якомога більшою мірою боротися з сепаратизмом.

Кооперація вище згаданих інституцій між Україною та Європейським Союзом є ще одним кроком, який наближає Україну до нового ступеня безпеки.

До того ж, кооперація у сфері протидії транскордонній організованій злочинності, тероризму, протиправній імміграції та іншими формами небезпечних діянь пришвидшить євроінтеграцію України та вступ України до найбільш розвинених та демократичних країн усього модернізованого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Mats R. Berdal, Monica Serrano. Transnational Organized Crime and International Security: business as Usual? - Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2002. - P. 103
2. John D. Occhipinti. The Politics of EU Police Cooperation: Toward a European FBI? - Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2003. - P. 32.
3. Bunyan T. The Europol Convention. - London: A Statewatch publication, 1995. - 34 p.
4. Trevi meetings have been attended by US Attorney Generals (Dick Thornburgh and General Edwin Meese) and the Chief of the US Drug Enforcement Administration. Reports from the US have also supplemented Trevi 'security assessments'. Associated Press, 3.6.88 & 12.5.89.
5. Winkler S. Schrittweiser Aufbau eines Raums der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts. Rn. 2.
6. Di Fabio U. Die dritte Sule der Union // Die offentliche Verwaltung. 1997. S. 92
7. Sinner S. The Third Pillar Treaty Provisions on Police Cooperation. P. 207
8. Conny Rijken, Gert Vermeulen. Joint Investigation Teams in the European Union: from theory to practice. - The Hague: TMC Asser Press, 2006. - 229 p.
9. Muller-Graff P.-C. Die Rechtsrahmen des Raums der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts // Kainer, Friedemann. Der europaische Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts: Stand und Entwicklung eines integrationspolitischen Subkonzepts, in: Integration 26. Jg. / Juli 2003, S. 273
10. Kainer F. The European Concept of Integration and the Area of Freedom, Security and Justice // Bodnar, Adam et al. (Eds.), The Emerging

Constitutional Law of the European Union. German and Polish Perspectives. Springer-Verlag, Berlin Heidelberg-New York, 2003. P. 470.

11. Kainer F. Der europäische Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts. S. 273.

12. Monar J. Auf dem Weg zu einem Verfassungsvertrag. S. 32

13. Monar J. Die politische Konzeption des Raums der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts // Kainer F. Der europäische Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts: Stand und Entwicklung eines integrationspolitischen Subkonzepts, in: Integration 26. Jg. / Mi 2003. S. 273

14. Sinner S. The Third Pillar Treaty Provisions on Police Cooperation: Has the EU Bitten Off More Than It Can Chew? // The Columbia Journal of European Law, Spring 2002, Vol. 8, № 2. P. 204.

15. Walker N. Justice and Home Affairs //47 International and Comparative Law Quarterly. P. 231, 233 (1998). Sinner S. The Third Pillar Treaty Provisions on Police Cooperation. P. 204

16. Joint action 95/73/JHA concerning the Europol Drugs Unit of 10 March 1995 // (OJ L 62 of 20 March 1995. P. 1).

17. Council Act of 26 July 1995 drawing up the Convention on the establishment of a European Police Office (Europol Convention) // OJ L 121 of 15.05.2009. P. 37.

18. Christopher Nuttall. Crime and Criminal Justice in Europe. - Strasbourg: Council of Europe, 2000.-180 p.

19. Рішення Ради ЄС, яким було внесено відповідні зміни до Регламенту Ради Європейського Союзу № 2005/681/ПВД від 20 вересня 2005 р.

20. Europol's EU Serious and organised crime threat assessment 2013 (SOCTA 2013) // <https://www.europol.europa.eu/content/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessmentsocta>

21. Wiederin, Ewald. Die polizeiliche Zusammenarbeit in der EU // Merli, Franz (Hrsg.). Der der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts und die Osterweiterung der Europäischen Union. Dreseden 2001. S. 56-58
22. Sinner S. The Third Pillar Treaty Provisions on Police Cooperation. P. 207
23. Потьомкіна О.Ю. Становлення оновленої Європи (Європейський простір свободи, безпеки та правопорядку – новий проект ЄС) / О.Ю. Потьомкіна // Сучасна Європа. 2001. № 3. С. 33.
24. Helen S. The legal status of third country nationals resident in the European Union / Staples Helen II European monographs. Kluwer Law International. 1999. С. 290.
25. Daniel J. Koenig, Dilip K. Das. International Police Cooperation. A world perspective. - Lexington Books, 2001. - 392 p
26. Elizabeth E. Bomberg, John Peterson, Alexander Stubb. The European Union: How does it Work? - Oxford University Press, 2008. - 269 p
27. Elspeth Guild, Jan Niessen. The Developing Immigration and Asylum Policies of the European Union: adopted conventions, resolutions, recommendations, decisions and conclusions. - Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 1996. - 5
28. Joint Action on Europol Drugs Unit, №95/73 JHA. - 10 March 1995. - Brussels, 1995. - P.1.; Peter A. Poole. Europe unites: the EU s Eastern Enlargement. - Westport: Greenwood Publishing Group, 2003. - P. 164.
29. Convention Based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the Establishment of a European Police Office (Europol Convention) // Official Journal of the European Communities № C 316.-27 November 1995. - Brussels, 1995.-P.2.
30. Jody R. Westby. International Guide to Cyber Security. - Chicago: ABA Publishing, 2004. - P.96.

31. Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) // Official Journal of the European Union № L121. - 15 May 2009. - Brussels, 2009. - P.37.
32. Michael Santiago. Europol and police cooperation in Europe. - Lewiston, New York: The Edwin Mellen Press, 2000. - 257 p.
33. Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) // Official Journal of the European Union № L121. - 15 May 2009. - Brussels, 2009. - P.39.
34. Administrative Agreements on cooperation between the European Commission and the European Police Office. - Brussels, 18 February 2003. - P.4.
35. Council act of 3 November 1998 laying down rules concerning the receipt of information by Europol from third parties // Official Journal of the European Communities № C26/04. - 30 January 1999. - Brussels, 1999.-P. 17-18.
36. Europol-USA Agreement. Europol's role in fighting crime // Report. - London, 2003. - P. 1617.
37. Cooperation agreement between the World Customs Organization (WCO) and the European Police Office (Europol). - Brussels, 13 June 2002. - P.4.
38. Council act of 3 November 1998 adopting rules on the confidentiality of Europol information // Official Journal of the European Communities № C26/02. - 30 January 1999. - Brussels, 1999. - P. 10-14.
39. Framework Decision of 13 June 2002 on Joint Investigation Teams (2002/465/ JHA) // Official Journal of the European Union № L 162. - 20 June 2002. - Brussels, 2002. - P. 1. "
40. Journal of the European Union № L 162. - 20 June 2002. - Brussels, 2002. - P. 1. "Council Decision 2005/671/JHA of 20 September 2005 on the exchange of information and cooperation concerning terrorist offences // Official Journal of the European Union № L 253. - 29 September 2005. - Brussels, 2005. - P. 22 - 24.

41. Council Decision 2008/615/JHA of 23 June 2008 on the stepping up of cross-border cooperation, particularly in combating terrorism and cross-border crime // Official Journal of the European Union № L 210. - 6 August 2008. - Brussels, 2008. - P. 1-11.
42. T. Vander Beken, Gert Vermeiden, Soetekin Steverlynck, Stefan Thomaes. Finding the best place for prosecution: European study on jurisdiction criteria. - Antwerpen: Maklu printing, 2002.-P. 39.
43. Nora Bensahel. The counterterror coalitions: cooperation with Europe, NATO and the European Union. - Santa Monica: RAND publishing, 2003. - P. 41.
44. Maria Fletcher, Robin L66f, Bill Gilmore. Op.cit. - P. 65.
45. Mushak Nataliia. Legal Aspects of the Accession of Third Countries to the Schengen Area / Nataliia Mushak // Legea si Viata. Revista stiintifico-practica, 2018. – P. 25-33.
46. Council Decision 2009/426/JHA of 16 December 2008 on the strengthening of Eurojust and amending Decision 2002/187/JHA setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime // Official Journal of the European Union № LI38. - 4 June 2009. - Brussels, 2009.-P. 14.
47. Gert Vermeulen. Essential texts on International and European Criminal law. - Antwerpen: Maklu publishing, 2010. - P.300.
48. Council Decision of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime // Official Journal of the European Communities № L 63. - 6 March 2002. -Brussels, 2002. -P.3.
49. Steven David Brown. Combating international crime. The longer arm of the law. - New York: Routledge-Cavendish, 2008. - P.73-74.
50. Peter Joyce. Criminal Justice: An Introduction to Crime and the Criminal Justice System. - London: Willan Publishing, 2006. – 572

51. Мілінчук В. В. Нові тенденції міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу: концепція транснаціонального правосуддя // Держава і право. – 2004. – № 1.-С. 89.
52. Judicial Cooperation in the EU: the role of Eurojust // Report with Evidence. - London, 2004. - P. 22.
53. The Treaty of Lisbon: an impact assessment // Volume I Evidence. - London, 2008. - P. 145146.
54. Agreement between Eurojust and the Republic of Iceland. - Reykjavik, 15 November 2005.// Eurojust.–URL: http://eurojust.europa.eu/official_documents/Agreements/051202%20EJ-Iceland%20Agreement.pdf
55. Agreement on Cooperation between Eurojust and Romania. - Bucharest, 2 December 2005.// Eurojust.–URL: http://eurojust.europa.eu/official_documents/Agreements/051202%20EJ-Romania%20Agreement.pdf
56. Agreement between the Kingdom of Norway and Eurojust. - Oslo, 28 April 2005.// Eurojust.–URL:http://eurojust.europa.eu/official_documents/Agreements/050428%20EJ-Norway%20Agreement.pdf
57. Agreement between Eurojust and the Republic of Croatia. - Brussels, 09 November 2007. Eurojust .– URL: http://eurojust.europa.eu/official_documents/Agreements/EurojustCroatiaAgreement9nov07.pdf
58. Agreement between Eurojust and Switzerland. - Brussels, 27 November 2008. // Eurojust .–URL : http://eurojust.europa.eu/official_documents/Agreements/EJ-SwitzerlandAgreement27112008.pdf
59. Agreement between Eurojust and the United States of America. - Washington, 06 November 2006.// Eurojust.–URL: http://eurojust.europa.eu/official_documents/Agreements/061106_EJ-US_cooperationAgreement.pdf

60. Council Framework Decision 2008/978/JHA of 18 December 2008 on the European evidence warrant for the purpose of obtaining objects, documents and data for use in proceedings in criminal matters // Official Journal of the European Union L 350. - 30 December 2008. - Brussels, 2008. - P. 72-92.

61. Tile Milke. Europol und Eurojust. - Gottingen: V&R unipress, 2003. – 32

62. Tom Vander Beken, Gert Vermeulen, Soetekin Steverlynck, Stefan Thomaes. Finding the best place for prosecution: European study on jurisdiction criteria. - Antwerpen: Maklu printing, 2002. -91 p

63. Consolidated version of The Treaty establishing The European Community // Official Journal of the European Communities № C 325/35. - 24 December 2002. - Brussels, 2002. - P. 38 - 155.

64. Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering - Commission Declaration // Official Journal of the European Communities № L 344. - 28 December 2001. - Brussels, 2001. - P. 76 - 82.

65. Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing // Official Journal of the European Communities № L 309. - 25 November 2005. - Brussels, 2005.-P. 15-36.

66. Corrigendum to Council Regulation (EC, Euratom) No 2988/95 of 18 December 1995 on the protection of the European Communities financial interests // Official Journal of the European Communities № L 312. - 23 December 1995. - Brussels, 1995. - P. 1-4.

67. Council Regulation (Euratom, EC) No 2185/96 of 11 November 1996 concerning on-the-spot checks and inspections carried out by the Commission in

order to protect the European// Eurojust .-URL : <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996R2185>

68. Council Framework Decision of 29 May 2000 on increasing protection by criminal penalties and other sanctions against counterfeiting in connection with the introduction of the euro // Official Journal of the European Communities № L 140. - 14 June 2000. - Brussels, 2000. - P.1-3.

69. Council Framework Decision of 26 June 2001 on money laundering, the identification, tracing, freezing, seizing and confiscation of instrumentalities and the proceeds of crime // Official

70. Journal of the European Communities № L 182. - 5 July 2001. - Brussels, 2001.-P.1-2. Regulation (EC) No 1889/2005 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on controls of cash entering or leaving the Community // Official Journal of the European Union L 309. - 25 November, 2005. - Brussels, 2005. - P. 9 - 12.

71. Interinstitutional Agreement of 25 May 1999 between the European Parliament, the Council of the European Union and the Commission of the European Communities concerning internal investigations by the European Anti-fraud Office (OLAF) // Official Journal of the European Communities L 136.-31 May 1999. - Brussels, 1999.-P. 15-19.

72. Council Regulation (Euratom) No 1074/1999 of 25 May 1999 concerning investigations conducted by the European Anti-Fraud Office (OLAF) // Official Journal of the European Communities № L 136. - 31 May 1999. - Brussels, 1999. - P. 8-14.

73. Regulation (EC) No 1073/1999 of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 concerning investigations conducted by the European AntiFraud Office (OLAF) // Official Journal of the European Communities № L 136.- 31 May 1999. - Brussels, 1999.-P. 1-7.

74. Strengthening OLAF, European Anti-Fraud Office // Report with Evidence. - London, 2004. - P. 24.

75. Council Regulation (EEC) No 302/93 of 8 February 1993 on the establishment of a European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction // OJ L 36, 12.2.1993, P. 1

76. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво: Закон України від 05.10.2010 № 2576-VI // Відомості Верховної Ради. – 2011. – № 6. – Ст.48.

77. Наказ МВС України від 16.03.2015 № 271 “Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу”// Офіційний сайт Портал МВС.- URL: http://interpol.np.gov.ua/?page_id=1061.

78. Єсімов С.С. Формування єдиного інформаційного простору в діяльності державних органів України / С. С. Єсімов // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. – 2015. – № 813. – С. 48–53.

79. Europol’s EU Serious and organized crime threat assessment 2014 (SOCTA 2014). URL: <https://www.europol.europa.eu/content/eu-seriousand-organised-crime-threatassessment-socta>

80. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council of 22 November 2010 – The EU Internal Security Strategy in Action: Five steps towards a more secure Europe [COM(2010) 673 final – Not published in the Official Journal].

81. Співробітництво з ЄС // Офіційний сайт Портал МВС.-URL: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/projektimvs/jevropeiska-integraciya-ukrayini/spivrobotnictvo-z-jes-23626>